

29330

A KUTATÁS JOGINTÉZMÉNYE A MAGYAR BÁNYAJOG RENDSZERÉBEN.

IRTA:

dancsházi DR SZEŐKE IMRE

okleveles bányamérnök, kir. bányabiztos.

SELMECZBÁNYA
JOERGES ÁGOST ÖZV. ÉS FIA KÖNYVNYOMÓJA
1905.

ek

14240

Előszó.

Bányajogrendszerünk kutatási jogintézményét kimerítően tárgyaló munka eddig nem jelent meg. A kutatási jogban foglalt egyes jogesetek fejtegetései szétszórta találhatók ugyan, de az egész intézményt felölelő s azt tüzetesen ismertető mű, a melyből a bányajogban csak kevésbé tájékozottak kellő eligazodást szerezhetnének, nincsen.

A még érvényben álló osztrák általános bányatörvény ide vonatkozó rendelkezései részben a hézagok intézkedések, a hiányos végrehajtási utasítás, másrészt a jog gyakorlat folytán annyira bonyolultakká lettek, hogy azok között biztosan tájékozódni nem könnyű feladat.

Miután pedig a kutatás fellendülése folytán a kutatási ügyekkel mindig többen s többen foglalkoznak, másfelől pedig az 1791—92. évi országgyűlés óta a magyar bányatörvény megalkotása maig is csak a tervezet állapotában van és lesz még valószínűleg hosszú ideig, szüksége mutatkozik annak, hogy a fenti czélt az alábbiakban megvalósítsam.

Bányahatósági gyakorlatom alatt számtalanszor van alkalmam tapasztalni, hogy jogilag kellően képzettek is gyakran vannak abban a helyzetben, hogy a kutatási jog elemi intézkedéseivel sincsenek tisztában, a min némileg segíteni vélek e kis mű közrebocsátásával.

1. A kutatásról általában.

A kutatás fogalma kettős, egyfelől műszaki, másrészt pedig jogi, miután pedig az alábbi fejtegetések során mindkét értelemben felváltva előfordul mindenekelőtt meg kell azokkal ismerkednünk.

A kutatás bányász műszaki értelemben mindama munkálatok összessége, a melyek az adományozás tárgyát képező ásványok településekben való felkeresésére, feltárására irányul. Ilyen munkálatok a vidék földtani viszonyainak felvétele, a külszín megbolygatásával annak átárkolása, megfúrása, kutató tárók, aknák készítése.

Azon jogosítvány, mely szerint a kutató a fenti munkálatokat különös hatósági felhatalmazás alapján végezheti, a kutatás jogi fogalmát rejti magában.

A törvény 13. §-a a kutatás fogalmát a következőleg határozza meg: »kutatásnak nevezetik a fönntartott ásványoknak telepeikbeni felkeresése s a földtaláltaknak olyan földtárása, hogy azokra a tulajdonjog adományoztathassék.«

Ezen meghatározásból kitűnik, hogy abban a kutatásnak nem jogi, de műszaki értelmezése van adva.

Le A kutatási jog csak a fönntartott ásványok felkeresésére irányul, mindazon ^{azt} ásványok kutatása e szerint, ha az bányász műszaki eljárás mellett történik is, kívül esik a bányajog körén. Hogy ez az elv mennyiben jut érvényre a gyakorlatban, kitűnik az alábbiakban.

A kutatási jog intézményes rendezését megköveteli az állam jogrendje nemcsak azért, hogy a bányatulajdon szerzés ezen első lépésénél nyilvántartassanak a kutatással foglalkozók, de sokkal inkább azért, hogy jogvédelem nyújtassék a kutatónak.

Ez a jogvédelem igen széles határok között mozoghat, de legegyszerűbb formájában is, — a mely a kutatót csak valamely idegen területen való megjelenésre jogosítja, — épen úgy jogvédelmet képez, mint azon formájában, mely neki a legmesszebb menő előjogokat biztosítja.

A jogrend érdekében a törvény 5 a. §. rendelkezik, midőn kimondja, hogy a fönntartott ásványok fölkeresése csak jogosítvány nyerése után kezdetthetik el.

E szerint a kutatás jogrendjének szabályozásánál egyfelől czélszerűségi szempontok, másfelől pedig a jogvédelem kívánalmi lesznek irányadók, innen van, hogy úgy a régi bányarendtartásokban, mint a mai bányatörvényekben is oly fontos szerep jut a kutatásnak.

A kutatási jog nálunk két formában van szabályozva, melyek egymással szoros összefüggésben állanak. Egyik formájában e jog általános, vagyis ugyanazon területre nézve egyszerre többen gyakorolhatják, míg másik formájában kizárólagos, vagyis egy helyre egy időben csak egy kutatót illet. *(zárkutatás)*

A kétféle jogosultság köre, azok megszerzése, fennállása, megszűnése stb. külön formásokhoz van kötve.

A végrehajtási utasítás 10. §-a a kutatási jog fent említett két formáját a kutatási munkálatok két mozzanatával indokolja. Míg a vidék földtani viszonyainak tanulmányozására elégnék tartja az általános kutatási engedélyt, addig a reményre jogosító pontok bányászati munkálatok segélyével leendő feltárására zártkutatmány bejelentését mondja helyén valónak.

Noha maga ezen idézett §. azt állítja, hogy a kétféle előmunkálat mindenikéhez a bányahatóság engedélye szükséges, ezt a törvényből ki nem olvashatjuk.

Igaz ugyan, hogy a törvény 14. §-a szerint a kutatásra a bányahatóság engedélme kérendő ki, ezt azonban a zártkutatmányra nem rendeli, mert az a 22. §. értelmében csak bejelentendő.

A kutatási jogok ilyenén megkülönböztetése egyáltalán helytelen, mert a kutatási jog a mai jogrend keretében sem nem kiváltság, sem nem szabadság, maga az utasítás 10. §-a úgy

intézkedik, hogy a kutatási engedély mindazon folyamodóknak kiadandó, kik általában bányaművelésre jogosultak.

A mint bizonyos ásványokra nézve a törvény úgy intézkedik, hogy azok nem tartoznak a földbirtokosok rendelkezése alá, hanem azok felkeresése mindenkinek szabad s azt megtiltani senkinek nem lehet, arra nézve az államhatalom csak jogot és nem engedélyt ad.

A törvénynek az általános kutatási jogra vonatkozó engedély elnevezése mint azt Gräzenstein megjegyzi a bányaregálé elvéből foly. Ez megfelel a törvény 3. §-ának, mely bizonyos ásványokat a fejedelem kizárólagos rendelkezése alá tart fönns csak az érdekes, hogy az 5. §. ezen fönntartott ásványok felkeresését *jogosítványnak* nevezi, a zártkutató jogát pedig *kizáró kutatási jognak*.

Hogy a kutatási jogosultság mennyire a jog és nem az engedély formájában nyilatkozik, az kitűnik a törvény 14. §-ából, mely a saját földjén kutatót is kötelezi annak megszerzésére, pedig senki a saját földjén való kutatástól ha engedélye nincsen el nem tiltható, másrészt pedig azt megengedni, a mit a földbirtokos tulajdonjoga alapján úgyis megtehet nem képezheti a hatóság feladatát.

Másként áll a dolog, ha a fönntartott ásványok kutatására nézve a földbirtokos nem az engedély jogcímét nyeri. A kutatási jogban a törvény lényege nyer kifejezést, mert kifejezésre jut a kutatás szabadsága, mely olyan jog, hogy az még a földbirtokosával szemben is érvényesíthető, s melynek ellenében maga a földtulajdonos is csak hasonló jog szerzésével szerezhet jogvédelmet. Ezért leghelyesebb volna azt igazolványnak nevezni.

Az általános kutatási engedély kérelmezését a 15. §. írja elő. A kérvény azon alakisági kellékein kívül, hogy az a kérvényező, vagy meghatalmazottja sajátkezű aláírásával ellátva, tartalmazza a kérelmező nevét, foglalkozását, lakhelyét, az adószorozati községet és politikai járást, legfontosabb része a kutatási tér megnevezése.

Úgy a törvény, mint a végrehajtási utasítás igen kisarányú bányászat igényeit tartotta szem előtt és folyton kapcsolatban látta az általános kutatási engedélyt a zártkutatmánynyal. Szeren-

csére maga a törvény szövege nem állott a joggyakorlat útjában s ma már csak ritkábban kér valaki egy dűlőre ilyen kutatási engedélyt, hanem rendszerint egy vagy több vármegye, sőt az egész bányakapitányság területére.

A joggyakorlatot ilyen irányú fejlődésére kényszerítette a végrehajtási utasítás 11. §-a, mely szerint minden elkülönített kutatási területre külön kutatási engedély állítandó ki, külön választott vidékekre pl. két különböző völgyre, vagy hegyvonulatra, egyes elválasztott rétekre, havasokra stb. szóló egy közös kutatási engedélynek kiállítása tilos.

Mindenesetre sokkal kényelmesebb s egyszerűbb úgy a kérelmezőre, mint a bányahatóságra nézve egy vármegye területére egy kutatási engedélyt kérni, illetve kiadni, mint ugyanazon megye területén több község vagy dűlő területére, esetleg tetszés szerinti területekre, melyeknek határai pontosan körülírandók.

Az utasítás fenti rendelkezése minden célszerűség híjával van. Az általános kutatási engedély nem több a személyes igazolványnál, amely minden bányászatilag szabad területen való megjelenésre feljogosít, ezért leghelyesebben járnak el saját érdekükben azok, akik az egész bányahatóság kerületére kérik az engedélyt.

Az utasítás az engedély kérelmezését szóbelileg is megengedi, miről jegyzőkönyv veendő fel, de az 1890. évi 15681. sz. főbányahatósági rendelet szerint távirati kérelemnek hely nem adható. Ez a rendelkezés teljesen megfelel a törvény szövegének, mely a kérelmező sajátkezű aláírását kívánja, s egyzersmind feltünteti a kutatási jog nagyobb fontosságát, melyet csak a kutató kétségtelen nyilatkozatára tart kiadandónak.

Ha a kutatási engedély iránti kérelem nicsen a törvény követelményeinek minden tekintetben megfelelőleg kiállítva kiigazításra visszaadandó, vagy ami a joggyakorlatban inkább ismétlődik, a kutató záros határidő alatt pótlásra felhivatik. Magától értetődik, hogy az ilyen pótlás elmulasztása a kérvény visszautasítását vonja maga után.

Minden a kutatási engedély másolata az illetékes politikai hatóságnak másolatban ki volna adandó, az utasítás ezen része

azonban oda módosult, hogy arról az illetékes politikai hatóság csak értesítetik. Ha pedig, — mint ma rendszeren történik, — az engedély igen nagy területre szól, a politikai hatóság egyáltalán nem értesítetik, mert ez lehetetlenségre vezetne, hanem az illető kutató azon utasítást kapja a bányahatóságtól, hogy kutatási engedélyét azon politikai hatóságnál, melynek területén kutatni akar, mutassa be.

Szó volt fentebb a kérelmező sajátkezű aláírásáról, lássuk közelebbről a polgári állás bevallásának követelését. E tekintetben azt mondhatjuk, hogy a foglalkozás bevallásának megkövetelése az általános kutatási engedély kérelmezésénél nem igen indokolt.

Ha a személy iránti pontos tájékozódást vesszük a lakhelyet elégnek kell minősítenünk. Ez a bevallás alig ellenőrizhető, de nincsen is reá szükség és ha a törvény 7. és 8. §-aiban a kutatásból kizárt egyénekre akart volna tekintettel lenni, úgyis célját tévesztette.

*

A kutatási engedély iránti kérvény formája.

1 K

Tekintetes m. k. Bányakapitányság!

Alúlirott tétényi lakos tisztelettel kérem, hogy részemre a bányakapitányság kerületére szóló általános kutatási engedélyt kiadni sziveskedjék.

Az okiratra szükséges 2 K bélyeget csatolom.

Kelt

N. N.
kereskedő.

2. A kutatási engedélyek halmozása.

Hogy egy időben ugyanazon területre szerezhet-e valaki több kutatási engedélyt, vagyis meg van-e engedve a kutatási engedélyek halmozása, arra nézve a törvény nem intézkedik.

A végrehajtási utasítás 10. §-ának 4. pontja azonban azt mondja, hogy egy és ugyanazon kutatási területre korlátlan számú kutatási engedély adható, mi mellett ezen vidékre (egész-

ben vagy részben) előbb kiadott kutatási engedélyek általában tekintetbe nem veendőek.

Ezen törvény magyarázat szerint a már kiadott kutatási engedélyekre tekintettel lenni nem kell, miből folyólag ugyanazon kutató is szerezhethet egy ugyanazon területre korlátlan számú kutatási engedélyt. A joggyakorlat tényleg megfelel ezen magyarázatnak.

Feltehetjük most már azt a kérdést, hogy valjon megfelelő-e a gyakorlat a törvény szellemének, származhatik-e abból joghátrány s egyáltalán van-e és mi értelme a kutatási engedélyek halmozásának.

Az általános kutatási engedély a kutatásra való jogot minden további feltétel nélkül adja meg, ennek jellegén mit sem változtat az, ha ugyanazon területre szóló engedély egy azon kutatónak akár hány példányban adatik is ki.

Az előbbi tétel azonban csak addig áll, a míg a kutatási engedélyen zártkutatmány nem alapul, mert ezen körülmény a kutatási jog viszonyaira befolyást gyakorol. Meg kell tehát körülöbözöztetnünk a kutatási engedélyek halmozásának két esetét, a mikor azokon egyáltalán nem alapul zártkutatmány és a mikor az engedély alapján zártkutatmány lett megerősítve.

Mínthogy az utóbbi eset a zártkutatmányok átirása és megszűnése kérdésével áll szoros összefüggésben, ez uttal csak az elsővel foglalkozunk.

Nálunk eddigelé ez a kérdés a főbányahatóság döntése elé nem került; az osztrák közigazgatási bíróság azonban 1901. évben 4429. szám alatt kelt döntvényében kimondotta, hogy »ha valaki egy bizonyos területre nézve már birtokában van egy kutatási engedélynek, az illetőnek ugyanazon területre vonatkozólag egy újabb kutatási engedély nem osztható.«*

Ezen döntvény egy 1859. évi s alább érintendő osztrák pénzügyminiszteri elvi határozat ellen irányúl, ilyen formában azonban megtűri a kritikát.

Nem áll a döntvény indokolásának azon pontja, miszerint sem a törvény, sem a végrehajtani szabályok rendelkezéseiből

* Eine wichtige Entscheidung in Schurfsachen. (Oesterr. Zeitsch. für B. u. Hw. 1901. évf.)

nem lehet következtetni, hogy a két kutatási engedély egymás mellett megállhat; ellenkezőleg úgy a bányatörvény 251. §-ából, mint a végrehajtási szabályok 121. és 10. §-ából az következik, hogy a kutató ugyanazon területen egy időben nem csak egy kutatási engedéllyel bírhat.

Azt a nézetet azonban, mintha a kutatási engedélyek halmozása a bányaszabadság elvéből következne el fogadni nem lehet, mert a zártkutatmányoktól most eltekintve, az említett indokolás szerint a kutatási engedély fogalmánál és jelentőségénél fogva logikai szempontból is méltán lehet kifogásolni a halmozott kutatási engedélyt, mert a cél elérésére egy kutatási engedély is elegendő.

Ha tehát csupán az általános kutatási engedélyt zártkutatmányok megerősítése nélkül tartjuk szem előtt, azt kell mondanunk, hogy az engedélyek halmozását a törvény ugyan megengedi, a gyakorlat követi, de arra egyáltalán semmi szükség nincsen.

Ha olyan kérelem esetén a bányahatóság megtagadná a kutatási engedély kiadását, midőn az ismételtlen kéretik, nem sértené meg a bányaszabadság elvét.*

3. A kutatási engedély meghosszabbítása.

A kutatási engedély a törvény értelmében csak egy évre szól, kérelem folytán azonban azok évről-évre meghosszabbíthatók, ha a bányahatóság meggyőződött arról, hogy a kutatásra jogosított saját kutatási terén a kutatási munkálatokat megkezdette. Ez a meghosszabbítás az engedélyre vezetett záradék formájában eszközöltetik.

A végrehajtási rendelet 14. §-a értelmében arról, hogy a kutató kutatási munkálatait megkezdette-e, elég bizonyítékot nyújt az, hogy van-e a kutatási téren egy vagy több zártkutatmány bejelentve, vagy sem.

A meghosszabbítás kérelmezése céljából a kutatási enge-

* Wahlner A. A kutatási engedély meghosszabbításának főkélléke. Bányászati és Kohászati Lapok 1903. évf.

dély még a lejárat nap előtt a bányakapitánysághoz benyújtandó, mert a lejárt kutatási engedély meghosszabbításának hely nem adatik.

A mi a meghosszabbítás fennebbi feltételét illeti, régibb jogállapotunknak és a jogrendnek megfelelt, miután a felügyeleti illeték közadók módjára szedtetett be, a helyesen bejelentett zártkutatmány az illeték fizetése nélkül is éppen olyan érvényes volt, mint annak befizetése mellett. Ha tehát a kutatási engedély lejárt előtt zártkutatmány lett bejelentve, a meghosszabbításnak akadályja nem lehetett.

Az 1885. évi 14. t.-cz. megalkotása óta bejelentett és megerősített zártkutatmány közt kell különbséget tennünk. A zártkutatmány helyes bejelentése mellett annak jogérvényét az illeték befizetése dönti el. Ennélfogva a kutatási engedély meghosszabbítása alkalmával a bányahatóság arról győződik meg, hogy a bejelentett zártkutatmány meg van-e erősítve.

Miután az idézett törvény végrehajtásához kibocsátott 1885. évi 32529. sz. rendelet értelmében az illeték befizetésére az utalvány keltétől számított 30 nap engedtetik, ennélfogva ha a meghosszabbítási kérelem, illetve zártkutatmányi bejelentés oly időben érkezik a bányahatósághoz, hogy a kutatási engedély lejárt napjáig az utalvány kelte után 30 nap már nincsen, akkor a zártkutatmány legczélszerűbben egyidejűleg kiállítandó új kutatási engedély alapján lenne megerősítendő, avagy az útasítás ellenére, de a kutatási jognak a 26. §-ban kimondott elvéhez ragaszkodva, az utalvány 30 napja, a kutatási engedély még hátra levő napjainak számára redukálendő.

*

Kutatási engedély meghosszabbítása iránti kérvény formája.
1 K

Tekintetes m. kir. bányakapitányság!

Alulírott tisztelettel kérem, hogy a /- alatt csatolt 1900. évi 6115. sz. kutatási engedélyemet egy további év tartamára meghosszabbítani sziveskedjék.

A 80 korona felügyeleti illetéket és a meghosszabbítási záradék 2 korona bélyeg illetékét csatolom.

Kelt -----

N. N.

4. Kivett helyek.

Vannak olyan területek, melyek a bányaszabadság daczára már a kutatás tekintetében is korlátozás alá esnek. Ez a korlátozás kétféle lehet t. i. vagy engedélyhez van kötve, vagy egyáltalán meg van tiltva, s részint magán, részint közérdekből a következő módon van szabályozva.

A 17. §. szerint:

a) lakó, gazdasági, vagy más épületeken belül, b) zárt udvar téreken, c) bekerített házi, dísz és másféle kertekben, továbbá temetőkben és köfállal körülvett téreken; d) az a) és b) alatt említett tulajdon körül 20 ölnél csekélyebb távolságban, a kutatás a földtulajdonos beleegyezése nélkül nem engedtetik meg.

Míg ezen rendelkezés a magánfelek kölcsönös megegyezésére bizza a kutatás meg, vagy meg nem engedését, addig a §. második részée úgy rendelkezik, hogy közúton és vaspályákon, vízi és védéptímenyeken, valamely erősség területén s attól különös szabályok által meghatározott távolságon belől, továbbá a birodalmi és országos határokon való kutatásra, az illető közigazgatási hatóság engedelmé szükséges.

Sőt ezeken fölül a 18. §. azt rendeli, hogy ha a 17. §-ban elősoroltakon kívül más helyeken a kutatás megengedhető volta ellen köztekintetektől nehézségek támasztatnak, a fölött a bányahatóságok az érdekelt közigazgatási hatóságokkal egyetértre határoznak.

Még 1859-ben az osztrák kormány a vaspályák közelében történő kutatásokra azt rendelte, hogy azok a vaspályáktól és azok tartozékaitól oly távolságban tartandók, hogy a vaspálya üzem ne zavartassék.

A vízi és védéptímenyek közelében való kutatásokra nézve az 1885. évi vízjogi törvény tartalmaz 142. és 143. §-aiban megfelelő korlátozásokat. Előbbi §. szerint ugyanis a vízfolyások, medrek, partok és viziművek mindennemű rongálása tilos, utóbbi szerint pedig árvédelmi töltéseknek s az ezekhez tartozó műveknek, nem különben a védültetvényeknek rongálása egyáltalán tilos. Jelesen tiltva van a védőtöltés lábvonálához 10 méternél közelebb földet ásni.

A kutatás alól teljesen kivett helyet képez a vörösvágási és dubniki kincstári uradalom, hol a nemes opál bányászat védelme miatt kutatni egyáltalán nem szabad.

Nevezetes korlátozásait képezik még a kutatásnak az 1879. évi erdőtvényben tárgyalt véderdők és a már említett vízjogi törvényben rendszeresített védőterület az ásványvíz és gyógyforrásokra.

A földmivelésügyi miniszterium által véderdőknek nyilvánított erdőkben minden külső talajbontás tiltva van.

Ugyancsak a földmivelésügyi miniszter által a helyi viszonyoknak megfelelőleg az ásványvíz forrásokra megállapított védterületen belől harmadik személyek ásásokat és furásokat csak bányahatósági engedély mellett végezhetnek.

A végrehajtási utasítás 16. §-a értelmében, ha a kutató vájások miatt és pedig a kivett helyek tekintetében panasz merül fel, úgy a bányahatóság helyszíni szemle útján győződik meg a panasz tárgyáról s a 17. §. rendelkezéseinek sérelme esetén a kutató minden további munkától eltiltandó a 18. §. megsértése esetén pedig az illetékes hatósággal együtt kell megállapodásra jutni.

Meg kell itt jegyeznünk, hogy tekintettel arra, miszerint a 18. §. értelmében közérdekű tilalmas helyeken való kutatáshoz az illetékes hatóságok beleegyezése szükséges, az ilyen helyeken bejelentett zártkutatómány csak ennek megtagadása esetén lesz érvénytelen.

A földalatti zártkutatómány azonban kivett helyeken is érvényes.

5. A kutatási engedélyen gyökerező jogok.

A kinek általános kutatási engedélye van, a kutatási jog címén a 19. §. értelmében jogot nyer arra, hogy kutatási terén belől, a mennyiben azt régibb bányaművelési jogok nem gátolják, korlátlan számú kutató vájásokat nyithasson és azokat művelhesse. Joga van továbbá zártkutatómányokat bejelenteni s a kutatásban termelt ásványokról, a 20. §. értelmében habár csak bányahatósági engedély mellett rendelkezni.

Ha a törvény valakinek a kutatási jogot megadja, annak

gyakorlatba vétele csak úgy történhetik, ha egyszersmind kapcsolatos vele azon kötelezettség, hogy munkálataiban a földbirtokos által nem lesz meggátolva.

A végrehajtási utasítás az általános kutatási engedély alapján végzett kutatási munkálatokról úgy nyilatkozik, hogy ilyen előmunkálatok indokából valamely terület időleges kényszerű átengedésének szüksége valószínűleg csak nagy ritkán fog fölmerülni, mert az ily szerű előmunkálatok által előidézett talaj megbolygatás oly csekély leend, hogy a földbirtokosok beleavatkozása alig várható.

Az általános kutatási engedéllyel bíró kutatónak ezen joga azonban meg van, mi a törvény továbbá rendelkezéseiből is következik.

A 26. §. szerint ugyanis minden kutató köteles a kutató vájás megnyitása előtt a földtulajdonosnak a kutatási engedelmet előmutatni s vele kárpótlási igényei miatt az egyességet megkísérelni.

A törvény ezen rendelkezése világos és határozott mert hiszen *minden kutatóra* nézve intézkedik s általában *csak kutatási engedelemtől* beszél.

E §. után csatlakozik a 27. §. első pontjának rendelkezése, mely szerint, ha a *kutató* a földtulajdonossal, az ezen utóbbi által kívánt kárpótlás iránt *meg nem egyezhet*, úgy jogában áll a politikai hatósághoz annak megengedéseért folyamodnia, hogy ő kutatási munkáját megkezdhesse.

Itt is csak kutatóról tétetik említés, kinek jogában áll a politikai hatóság védelme mellett is kutatási munkát végezni.

A 100. §. szerint kutatási kísérletekre a teleknek ideiglenes átengedése követeltethetik s végre a 98. §. értelmében minden földtulajdonos köteles a szükséges telket a bányavállalkozónak használat végett átengedni.

Az elsorolt rendelkezések nem hagynak kétséget az iránt, hogy a kinek általános kutatási engedélye van, kutatási célokra ép úgy igénybe veheti az idegen földbirtokot, mint a zártkutató.

A végrehajtási szabályok 23. §-a azt mondja ugyan, hogy a törvény 26. és 27. §-ai szó szerinti szövegük és összefüggésük szerint csak a zártkutatásnak a földbirtokosok beleszólása

ellen való biztosítására vonatkoznak, de hogy az mennyire nem így van, azt mutatja egyrészt a törvény szövege, mert a 26. §. *csak kutatóról* és nem zártkutatóról beszél, a 27. §. pedig első pontjában szintén *csak a kutatóról*, második pontjában pedig a zártkutatóról külön rendelkezik a kutatási jel felállítását illetően. A §. második bekezdése pedig határozottan kiemeli, hogy az illető kutató *mindkét esetben*, tehát *akár egyszerű kutató* akár zártkutató, köteles a telek átengedéseért folyamodni.

A végrehajtási utasítás e szerint a törvény világos rendelkezésével, sőt fentebb említett saját magyarázatával is ellentétben áll is így figyelembe nem vehető. Ezt az álláspontot foglalták el a törvényt magyarázók is.

Graenzenstein* azt mondja az említett 23. §-al szemben, hogy a törvény 26. és 27. §-ai a kutatónak és pedig *úgy az általános kutatónak*, mint *a kizárólagos kutatónak* a földbirtokoshoz való viszonyával foglalkoznak s ez alapon beszél előbb az általános kutatási engedély alapján kutató jogairól, majd a zártkutató ide vonatkozó jogairól, mindkét esetben természetesen találva, hogy bármelyik kutató kérelmezheti e célra az idegen földterület átengedését.

Sipos** szerint ezen szakaszok azon eseteket szabályozzák, midőn a telek tulajdonos a *közönséges* és *kizárólagos kutatási* munkálatokat nem akarja megengedni.

De hogy az általános kutatási engedély tulajdonosa éppen olyan jogon kérheti az idegen telek átengedését, mint a zártkutató, az abból is következik, hogy kutatási célokra föltétlenül rendelkezni kell kutatási engedéllyel, a kizárólagosság biztosítása azonban teljesen a kutató tetszésére van bízva, a ki zártkutatómá nélkül is éppen úgy kutathat. Hogy tehát zártkutatásra kényszeríttessék az, a ki magát általános kutatási engedélye mellett is biztonságban érzi, csupán azért, hogy kutatási céljára valamely terület neki hatósági beavatkozással átengedessék, sem a törvény szövegéből, sem annak szelleméből nem következik.

Ez a kérdés pedig nagy fontossággal bír az ásványszénre

* G. Graenzenstein: Commentar zum Berggesetz. 112. l.

** Sipos A.: A magyar bányajog. 194. l.

való kutatás esetében. Az országbirói értekezlet hatályossági területén a köszénkutatási jog kizárólagosságára a zártkutatómá elégtelen, másrészt fölösleges. Ha valaki a köszénhez való jogot már megszerezte és kutatási engedélye is van, előforduló esetben azért ki lehet téve annak, hogy kutatási céljaira csak hatósági beavatkozás mellett juthat valamely telek használatához.

Ilyen esetben a kutató legfontosabb jogaival már rendelkezik, mert hiszen van általános kutatási engedélye a kutatásra, s van kizárólagos kutatási joga a köszénre a földbirtokosok beleegyezése címén, jogának gyakorlása végett tehát minden akadály nélkül igénybe veheti a 100. §-ban foglalt jogozatot.

6. A kutatásban termelt ásványok.

Említettük, hogy a kutatásban termelt ásványokról a kutató ugyan rendelkezik, de ehhez az illetékes bányahatóság beleegyezése szükséges.

A végrehajtási utasítás ide vonatkozó rendelkezése azt tartja az ilyen tárgyú kérelem elbírálásánál a legfontosabbnak, hogy a kutatás nem fajult-e már lefejtéssé, mert ez esetben a kérelmező adománya szorítandó.

Az értékesíthetés iránt e szerint kérelem nyújtandó a bányakapitánysághoz és a ki engedély nélkül értékesíti az ilyen ásványokat, a 237. §. értelmében bírságolás alá esik.

A törvény ezen rendelkezéseiből kitűnően a kutatásban termelt ásványok értékesítése a hatóságok szigorú ellenőrzése van bízva.

Arra nézve most már megoszlik a vélemény, hogy valjon a kutató már ezen joga címén rendelkezik-e a termelt ásványokkal s ebből folyólag van-e szükség a fenti intézkedésre vagy sem.

Némelyek véleménye oda megyen ki, hogy a kutatási jog csak az ásványok felkeresésére jogosít, ennél fogva a jogrend érdekében is szükséges, hogy a tulajdonjog elismeréseként a bányahatóság külön felhatalmazása rendeltessék, melyet ez az értékesítési engedély megadásával gyakorol. Felhozzák továbbá, hogy ezen bányahatósági beavatkozás nélkül a kutatók a föld-

birtokost érzékenyen megkárosíthatnák, mert így olyan ásványokat is értékesíthetnének, melyek a földbirtok tartozékait képezik.

Sokkal nagyobb nyomatékkal bír azonban azok érvelése, a kik azt vitatják, hogy ez a szakasz teljesen felesleges és mellőzendő lett volna.

Igaz ugyan, hogy a kutatási joggal bányatulajdont nem lehet szerezni, de midőn a kutató ásványtelepet keres, hogy arra bányatulajdont kérjen s e közben ingó dolog jellegével bíró ásványokat talál, a találással egyszersmind azokat birtokba is veszi, mert hiszen azokra rajta kívül jogot senki sem formál.

A földbirtokosnak a fenn nem tartott ásványokra vonatkozó ily nemű jogvédelme minden alapot nélkülöz, mert a bányahatóság rendészeti tevékenysége csak odáig terjed, hogy a kutatás fejtéssé ne fajuljon. A kutatót a tekintetben, hogy nem értékesíti-e a földbirtok tartozékait képező ásványokat, csak maga a birtokos ellenőrizheti, itt hatósági beavatkozásnak csak akkor lehet helye, ha azt az érdekelt fél kéri.

Felemlíthető még az is, hogy az ásványok az összegyűjtés és az értékesítési engedély kérelmezésének ideje alatt romolhatnak, végre pedig méltányosság szerint sem illetheti mást a kutatásban termelt ásvány, mint a kutatót, a ki költségeinek és fáradságainak némi megtérítését találja abban.

A törvény megalkotásához minden esetre az arany beváltási kényszer lebegett a törvényhozók előtt s ez volt a tulajdonképeni oka annak, hogy a kutató joga föltételhez lett kötve.

Az egész értékesítési engedély okadatolatlan alakiság, melyet a bányahatóság meg nem tagadhat, statisztikai adatgyűjtésre pedig az egyszerű bejelentés is elégnék volna mondható.

A törvény fent tárgyalt rendelkezését a főbányahatóság 1885. évi 13566. szám alatt kelt rendeletével a saját földbirtokán köszén után kutatóra vézve is kötelezőnek jelentette ki.

*

Értékesítési engedély iránti kérvény:

2 K

Tekintetes m. kir. bányakapitányság!

Alulírott tisztelettel kérem, hogy 1900. évi 8150. sz. kutatási engedélyem alapján a nagyhuti »Sándor« kutató táróban kitermelt 60 tonna szénre az értékesítési engedélyf megadni sziveskedjék.

Kelt

N. N.

7. A zártkutatmány.

A zártkutatmány fogalmát a törvény 12. és 23. §-ai közösen határozzák meg. Előbbinek első pontja szerint: egy bizonyos kutatási térre kizáró jog csak akkor szereztetik, ha a kutató a bányahatóságnak azon pontot, melyen ő a kutató vájást megkezdeni és a kutatási jegyet felállítani szándékozik feljeleníti. Utóbbi szerint ez a kutatási tér oly vízirányos kör, melynek sugara 4248 m, melytől a bányamegye alapszabályok szerint eltérésnek van hely adva. Egy kutatási kör területe e szerint 98 katasztrális hold és 752'64 □°.

A zártkutatmány megerősítése a 23. §. értelmében három feltételhez van kötve:

1. a szándékolt kutató vájásról szóló jelentésnek egyide-
űleg kért, vagy már meglevő általános kutatási engedély alap-
ján kell történni,
2. a följelentésnek a célba vett kutató vájás (bevájás) és
3. a kutatási jegy állás helyének pontos előadását kell tar-
talmaznia.

A zártkutatmány megerősítése iránti kérelem alaki kellé-
kére éppen úgy, mint az általános engedélynél megkívántatik a
kérvényező, vagy meghatalmazottjának sajátkezű aláírása.

A zártkutatmány szóbelileg is bejelenthető s ez esetben
olyan az eljárás, mint az általános kutatási engedélynél.

A zártkutatmány mindig kutatási engedélyen alapúl, vagyis

zártkutatómáns csakis oly területre jelenthető, a melyre nézve már rendelkezik a kutató általános kutatási engedéllyel.*

Előfordúlhat azonban az az eset, hogy a bejelentett zártkutatómáns annál a területnél, melyre a kutatási engedély szól nagyobb. Ilyen esetben, ha a jegyállás pont és a bevájás azon területre esnek, melyre az engedély szól, a megerősítésnek elvi akadályja nincsen, mert a vájási pontra szerzett az illető kutatási jogot, a zártkutatómáns pedig csak más kutatók korlátozására használja.

A kutatási jel álláspontjának és a vájási pontnak szabatos és kétségtelen bejelentése a kutatónak annyira saját érdeke, hogy e tekintetben felelősség a bányahatóságot nem terhelheti. Ezt az elvet egy 1873. évi 33443. szám alatt kelt főbányahatósági döntvény is kiemelte, midőn azt mondotta, hogyha a zártkutatómánsi bejelentés elfogadtatik, a bányahatóság részéről csak azon feltétel alatt tekintendő létezőnek, ha a bejelentett adatok a természetben akként találhatók fel, hogy azok iránt semmi kétely fenn nem forog.

Ha a bejelentés nem alapúl kutatási engedélyen, a kérelem visszautasítandó, ha azonban a vájás pont és jegyállás pont nincsenek minden kétséget kizáró módon bejelentve, pótlásra visszaadandók, de az ilyen bejelentések a kitűzött határidőig (rendesen 20 nap) megtartják jogelsőségeket.

A végrehajtási szabályok 26. §-a szerint a törvény nem tiltja a zártkutatónak, hogy kutatási körén belül, vagy annak közelében egy második zártkutatást úgy jelenthessen be, hogy ezen új kutatási kör a régiből részben fedje.

Ezt azonban a törvény más kutatónak sem tiltja, ennél fogva a kutatási körhöz mások is új körökkel közeledhetnek. Természetes, hogy a ki zártkutatómánsával egy régihez úgy közelít, hogy amannak körét részben fedi, az ő területe a közös körszelettel kisebb lesz.

Az előbbiekből kitűnik, hogy míg a zártkutató az utasítás szavai szerint újabb zártkutatási körrel a régihez úgy köze-

* Ezzel ellentétben az 1903. évi bányatörvény tervezet, valamint a szerb bányatörvény, mely mindkét kutatási jogot egymástól függetlenül külön-külön megadja.

líthet, hogy azok középpontja régi zártkutatási körébe is beléeshetik, addig egy újabb kutató a régihez csak a sugár távolságáig (424 m) közeledhetik.

A zártkutató körének középpontját és a bevájási pontot vagy úgy választhatja, hogy azok összeesnek, vagy úgy, hogy azok két helyre esnek. A zártkutatómánsban legértékesebb jogsultság a fenntartott mező fekvése a kör középpontjától függ, míg zártkutatásban teljesítendő munkákra nézve a vájáspont a fontos.

Miután a kutató éppen a vájásból tájékozódik munkája eredményéről és a lehető legjobb területet igyekszik magának biztosítani, a két pontot úgy fogja választani, a mint az érdekeinek legjobban megfelel. E tekintetben csak annyiban van korlátozva, hogy a két pont távolsága egymástól 424 mnél csak kisebb lehet. A kutatása nézve legfontosabb levén leletének biztosítása a kutatás jegyet ahhoz lehetőleg közel, sőt többnyire mellette választja. Innen van, hogy a legtöbb bejelentés a jegyállás helyét a bevájási pont mellett jelzi.

Részletesebb utasítást a tekintetben a végrehajtási szabályok sem tartalmaznak, hogy miként történjék a zártkutatás vájás és jegyállás pontjainak bejelentése. Mivel e tekintetben több bányahatóságnak kételyei voltak, a bécsi cs. k. pénzügyminiszter által 1855. évben adott felvilágosítás után* a következő joggyakorlat fejlődött.

Valamely kétségtelen, a természetben könnyen feltalálható ponttól kiindulva a kutató vájás irány és távolság szerint határozandó meg, ezen ponttól pedig a jegyállás helye hasonló módon.

Ez a rögzítés nem történhetik a két pontra nézve más más kezdő ponttól, mert így azok egymástól távolsága nehezen ellenőrizhető. De ugyanezen kifogás megilleti az olyan bejelentést is, hol a két pont, bár egy ugyanazon rögpontból kiindulva külön-külön van rögzítve.

Ha a zártkutatómánsok térképi nyilvántartása gyakorlatban volna, úgy az említett két rögzítési mód nem sok bibát okozhatna, mert a térkép szerkesztés megengedett hibahatárain be-

* Oesterr. Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen 1855.

lül a helytelen bejelentés, — t. i. hogy a jegyállás és vájás pont egymástól távolsága több, mint 424·8 m, — ellenőrizhető. Ez azonban nem lévén gyakorlatban a bejelentések szorosabb magyarázata csak helyesnek mondható.

Miután a zártkutató körén belül tetszése szerint kutathat, a vájás pont bejelentésének semmi gyakorlati értelme nincsen.

A végrehajtási szabályok azon rendelkezése, hogy a zártkutató saját körében új zártkutatómánt jelenthet be, nagy befolyást gyakorolt a joggyakorlat fejlődésére. Két idegen zártkutató ugyanis kutatási jegyének állás pontjával nemcsak 424·8 mnyire közeledhetik egymáshoz, de a fiatalabb a réginek körébe mehet, ha őt az idősebb megtűri. Ez az eset lényegileg a zártkutatómánti intézmény elveit sérti.

Tekintetbe véve, hogy a törvény nem teszi kötelességévé a zártkutatónak azt, hogy a fiatalabb zártkutatót az ő köréből ki kell tiltania, ebből folyólag, mint azt egy osztrák főbányahatósági döntvény indokolásában kifejti, a zártkutató törvényadta jogaiban szomszédjával osztozkodhatik, őt zártkutató körében megtűrheti s megengedheti, hogy zártkutatómántában vájásokat kezdessen.

Ez az okfejtés a 31. §. rendelkezésével teljesen ellenkezik, mégis ennek felel meg a gyakorlat.

Most már kérdésbe jöhet, hogy tudják-e a zártkutatók, hogy egymás köreiben vannak, vagy csak az egyik tudja és mi befolyása e körülményeknek a zártkutatómántára.

Ha a zártkutatómánti bejelentések térképileg nyilván tartatnának, az újabb zártkutatómánt, melynek középpontja a régibb körébe beleesik, nem volna megerősíthető, mivel azonban a zártkutatómántok fekvéséről csak a kutatók magok szereznek meggyőződést, — a mit pedig a térképek és a zártkutatómánti jelek hiánya igen megnehezít, — a kizárólagos kutatási jog gyakran válik kétségesé.

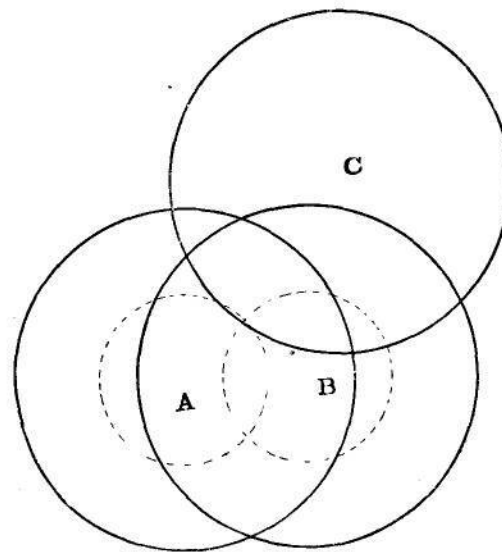
Ilyen körülmények közt tudva senki sem közeledik másnak zártkutatómánti köre középpontjához 424·8 mnél közelebb, mert hiszen fenntartott mezőt fektetni különben nem tudna. Ha a régi zártkutató tudja, hogy a fiatalabb az ő körében kutat azt a legtöbb esetben saját érdekében is megtűri, mert a kutatás eredménye az ő javára is szolgál a tekintetben pedig bizton

érzi magát, hogy annak fenntartott mezője az ő jogait nem sértheti.

Legrosszabb a helyzet a fiatalabb zártkutatóra nézve, a ki nem tudja, hogy kutatási köre idegen zártkutatóba esik. Ez törvényes úton, jóhiszeműleg olyan kizárólagos kutatási jogot szerzett, a mely lényegében már eredetileg érvénytelen volt, s ha nyilvánvalóvá lesz, hogy középpontja a régi zártkutatómántba esik, fennállása csak annak akaratától függ.

A zártkutató azonban még más cél elérése miatt is megtűrheti az új kutatót saját körében, a mi azután a jogrendnek semmiként sem felel meg. Megtűrheti a zártkutató ugyanis a fiatalabb kutatót azért, hogy a magajavára egy harmadikat akadályozzon adomány kérés esetén a fektetésben.

Legyen pl. A, B és C három kutató, (1. ábra) kik körül

1. ábra.

az első a legrégebb s az utolsó a legfiatalabb. Ha most C adományt kér úgy a régi zártkutatók fenntartott mezőiket fektetik és B csak azért, mert A őt zártkutatómántában megtűri, akadályozza.

lyozhatja C-t, hogy bányatelkével *B* felé terjeszkedhessék, hanem arra majd *A* fog terjeszkedni, miután alkalmas időben *B* zártkutatmányát törölte.

Abból azonban, hogy a zártkutató a fiatalabbat megtüri saját körében, nem következik egyszersmind az is, hogy annak kutató vájásait is türi. A zártkutató megjelölésének és a kutató vájásnak megtürese a régi zártkutató részéről két egészen külön álló engedelem s ha megis türi a zártkutató megjelölését, a kutatási munkákat körében joggal tilthatja meg.

*

A zártkutató bejelentési formája.

1 K

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Az 1904. évi 8164. sz. kutatási engedélyem alapján Borsod megyében miskolci járásban Diósgyőr község határában a következő zártkutatókat jelentem be s kérem azok megerősítését:

1. Az első zártkutató vájáspontja a 97. sz. országos kataszteri háromszögelési ponttól $6^h 7^o 10'$ irányban 640 m távolságban van.

2. A második zártkutató vájás pontja a diósgyőri r. kath. templom tornyának csucsától $14^h 8^o 9'$ irányban 2400 m irányban van.

Az irányok a valódi délre vonatkoznak s a zártkutatónyi jel mindeniknél a vájás pont mellett áll.

Kelt

N. N.

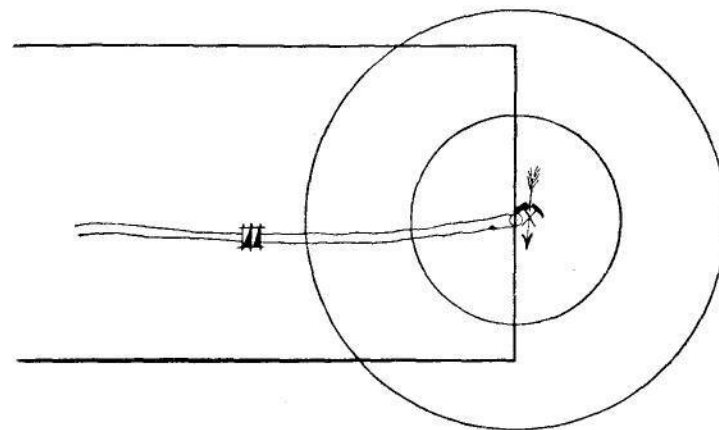
8. Földalatti zártkutató.

Ámbár a külső geológiai viszonyok tanulmányozása után minden kutatás a föld felszíne alatt történik, a földalatti zártkutató elnevezéssel a törvény 30. §-a egy sajátos kutatási jogra nézve rendelkezik.

Bányákból földalatti kutatásoknál, úgynevezett reményvágatokkal bármely tetszés szerinti pont, habár az még vala-

mely adományozott vájnamértéken belől léteznék is, új kutatás alapjául választható és a bányahatóságnál bejelenthető azon föltétel alatt, hogy más szerzett jogok ne sértsenek.

A míg a közönséges zártkutató a kutatási kör középpontját szabadon választhatja, addig a földalatti zártkutató azon szoros korlátozás alatt áll, hogy csak a már általa készített reményvágatban, vagyis már meglevő vájáspontban választhatja új kutatása középpontját (2. ábra).

2. ábra.

Ilyen zártkutatók bejelentése a rendes zártkutató bejelentési kéllékein kívül térkép csatolásával történik.

Az említettekén kívül a közönséges és földalatti zártkutató között sem alaki, sem jogi különbség nincsen, a miből felmerül a kérdés, hogy milyen indokok vezettek ezen intézmény létesítésében.

Régi jog szerint ismeretes volt az úgynevezett függelék telkek adományozása, mely abban állott, hogy a bányabirtokos ha mértékének határát elérte, — ha ebben előbbi jogosítvány nem gátolta — mértékéhez újabb adományt kért. Előnyös volt ezen intézmény azért, mert így kutatás nélkül jutott a bányabirtokos bányatelkének szaporításához, nem volt szükség új fel-tárás kimutatására.

Minthogy pedig a törvény a kutatónak előjogot akar biztosítani, a mi különféle formához van kötve, másrészt pedig a bányabirtokosnak helyzetét a régi intézmény elejtésével ezen új rendszerben javára akarja fordítani, ezért létesült a földalatti zártkutatóintézménye.

Mint a végrehajtási utasítás 24. §-a mondja: a törvény célzata különösen az, hogy közel valamely bányatelek határához valamely elvetett telér, vagy gyanított párhuzamos telérek feltárása végett hajtandó reményvágatban annak tetszés szerinti pontját választhassa a kutató zártkutatása feltárási pontjául, hogy így zártkutatóintézményi körének azon részét biztosítsa magának, mely telkén kívül esik. Alább látni fogjuk, hogy a zártkutatóintézménnyel biztosított terület csupán a fenntartott mezőre terjed ki. E szerint a ki ilyenmő zártkutatóintézménnyel akar jogosítványt szerezni, az arra törekszik, hogy lehetőleg bányatelekének határán válassza kutatása középpontját, mert hiszen ettől telke területe felé számítva minden méterrel kevesebb jogosítványt szerez s 212 m távolságban telkének határától már mit sem biztosít.

A bányabirtokosra nézve e szerint nem az bír fontossággal, hogy telkének határán belül feltárási pontot választhat új kutatása kezdő pontjául, hanem sokkal inkább az, hogy ha ő telkének határain kívül kutatási engedélye alapján saját bányaműveiből kiindulva kutat, vagyis reményvágatokat hajt, ezen kutató vágása a 22. §-ban említett vágáspont bejelentésének elfogadtassék és ez alapon zártkutatóintézményi előjogai biztosíttassanak.

Ide céloz a végrehajtási szabályok amaz indokolása, hogy a külön választott zártkutatóintézményből részint célzatosan, részint költséges és időt rabló feltárási műveletek volnának hajtandók, ezért tartja szükségesnek, hogy az ilyen bányatelekből hajtott reményvágatok zártkutatóintézményi vágáspontokul elfogadtassanak.

Az utasítás azon indokolása azonban, mintha ilyen reményvágatok biztosítására a rendes zártkutatóintézmény elégtelen volna, teljesen tarthatatlan.

A bányatörvény 22. §-a csupán azt követeli az érvényes zártkutatóintézményre e tekintetben, hogy a kutató azt a pontot, melyen ő a kutató vágást megkezdeni akarja, a bányahatóság-

nál jelentse be. Arra nézve azonban egyáltalán semmi rendelkezés nincsen, hogy honnan kell ezen kutató vágásnak megindulni. A dolog természetében rejlik, hogy a kutató vágási munkálatait megkezdheti a külön, de megkezdheti a bányában is, megkezdheti esetleg kivett helyen, fődolog az, hogy oly pontot mutasson, a hol bányászati kutató munkálatot tényleg folytat.

Ezek szerint az a véleményünk, hogy a földalatti zártkutatóintézménye teljesen felesleges s ugyanazon cél, melyet ezzel elérni akar a törvény, úgyis elérhető lett volna, ha a 22. §. utasításában azt mondja, hogy a bejelentett kutató vágás, hol fekvése tekintetében nincsen különbség.

Hogy a földalatti zártkutatások jele a külszínen felállítandó, arra nézve nincsen intézkedés, tekintettel azonban arra, hogy milyen fontosságot tulajdonít a törvény ezen jeleknek, azok felállítását kötelezőnek kell elismernünk.

Ez következik nemcsak a zártkutatóintézmény bejelentésének alaki kellékeiből, de a végrehajtási szabályok 24. §-ának azon föltevéséből is, miszerint a földalatti zártkutatóintézményi jel megállapítását a bányahatóságok megfontolására, illetve a főbányahatóság döntésére bízott. *Értelemszerűen a vágás jele.*

A felállítás elvi követelményét vallja Scheuchenstuel*, Schneider, Sipos, míg az ellenkezőjét állítja Graenzenstein.

*

Földalatti zártkutatóintézmény bejelentése:

1 K

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Folyó évi 5789. sz. a kelt általános kutatási engedélyem alapján Vas megyében, Bánya község határában a 1/2 alatti rajzban feltüntetett földalatti zártkutatóintézményt jelentem be s tisztelettel kérem annak megerősítését.

Ezen zártkutatóintézmény vágás és jegyállás pontja a Szt. István bányatelek északi feltárási folyosójában, a Herman-akna gépházának észak-keleti sarkától 5^h 7° irányban szintesen mérve 385 m távolságban van.

Kelt -----

N. N.

* Scheuchenstuel: Motive zum Berggesetze 131. l., Sipos f. id. m. 196. l., Schneider Lehrbuch des Bergrechts 148. l., Graenzenstein f. id. m. 116. l.

9. A kutatási jel elmozdítása.

Az alábbiakban a kutatási jelnek nem harmadik személyek általi eltávolításáról, hanem a kutatónak ily eljárásáról lesz szó.

A törvény 32. §-ában ~~ugyanis~~ azt rendeli, hogy a kutatási jegynek a kutató által történt minden elmozdítása új kutatási tervezetnek tekintetik.

Ez a ~~fejezet~~ lényegileg tárgytalan. A zártkutatómány fogalmát a 22. §. szabatosan meghatározza. A mint valaki zártkutatómányát bejelentette és az megerősítettén, arról a bizonyítvány kiállított, a zártkutató jogosítványa változatlanul fixirozva van. A ki másik jogosítványt akar szerezni, új bejelentéssel kell élnie, s hogy a kutatási jel elhelyezését tekinti-e a bányakapitányság új kutatási tervezetnek, vagy sem, teljesen közömbös, csak annyi tény, hogy ezzel jogosítványán nem változtatott.

Ezt az álláspontot foglalja el az 1889. évi 35,715. szám alatt kelt főbányahatósági elvi határozat, a mely azonban már a változott joggyakorlat elvein alapul.

Annál a nagy jelentőségnél fogva, a mit a törvény a zártkutatómány jelének tulajdonít, a végrehajtási szabályok 28. §-a azt mondja, hogy a kutatási jel elmozdításából következik, hogy az előbb szerzett zártkutatómány jogosítvány elenyészik.

Minthogy azonban a gyakorlat a kutatási jel tényleges felállításától többnyire eltekint, továbbá mert a kutatási jogosítvány elenyésztenek a törvény 251. és 252. §-aiban felsorolt esetei közt ez megemlítve nincs, ~~Törvény~~ ^{Törvény} döntvény az utasításnak csak azon további rendelkezését mondja érvényben állónak, mely szerint »a ki kutatási jelét elmozdította és ez által másoknak kárt okozott, ezért felelős«. Máskülönb pedig még régi kutatási jogáról le nem mond, vagy az nem töröltetik, az fennállónak tekintetik.

Ezzel egyszersmind érvénytelen az utasítás azon intézkedése, hogy ha az elmozdított zártkutatómány helyére egy idegen zártkutató kör helyezkedik, előbbi minden kárpótlás nélkül elhagyandó.

Törvény 1889 évi 35.715 §. főbányahatósági döntvény.

10. Közös zártkutatómány.

A bányatörvény 33. §-a egy olyan intézményt létesített, mely csak ritkán fordul elő, de a melylyel e helyen külön-szerűsége miatt is foglalkoznunk kell.

Azt mondja ugyanis a törvény, hogy ha valamely bányahatóságnál a kutatási jegyek felállítása végett választott pontok iránt egyszerre több feljelentés érkezik be s ha az így nyert szabadkutató körök egészben, vagy részben összeválnak, az ekkép összevágó terek az érdekelt szabadkutatók számára közösen jelölendők ki, kivéve ha a szabadkutatók egymás között másképp egyezkednek.

Figyelembe véve azt, hogy a bányahatósághoz érkező beadványok egészen órára, sőt annak részeire terjedő időbeli pontossággal ellenjegyezhetők, ilyen eseteket az élet ritkán fog felmutatni.

Annyi bizonyos, hogy az egyszerre érkező bejelentések egymás mellett jogelsőbbiséget nem szerezhhetnek.

(Az utasítás 29. §-a szerint a törvény az ilyen egymást fedő körök közös tulajdonjogát állapítja meg. Ez a meghatározás azonban nem megfelelő, mert a kutatási jog tulajdon tárgya nem lehet. Itt egyszerűen a kutatási jogok gyakorlásának találkozása forog fenn, melyből esetleg oly viszonyok származhatnak, melyek igen hasonlóak az úgynevezett osztott tulajdon sajátságaihoz.)

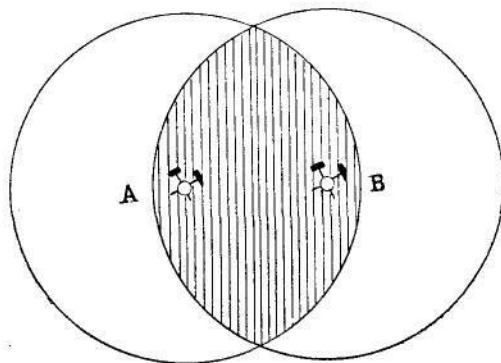
(Tekintsünk el ez úttal azon esetektől, midőn két ilyen feljelentett zártkutató középpontja egymástól 424 m-nél nagyobb távolságban fekszik.) Legyen *A* és *B* (3. ábra) két egyidőben bejelentett zártkutató, melyet a törvény értelmében a két kutató közösen kap.

(Az utasítás értelmében a két zártkutatómány területének közös része a zártkutatói könyvben minden egyes zártkutatómánnál kitüntetendő.)

Említettük már fentebb, hogy a zártkutatói intézmény alapelve a kizárólagos kutatási jog. Ez az elv a 33. §. rendelkezésével meg van semmisítve, mert a közös területen *A* és *B* is egyformán jogosítva vannak korlátlan számú kutató vágást

nyitni. A fenntartott mező fektetése tekintetében mindenik akadályozva van. Még ha teljesen összevágna is a két zártkutatmány, a felügyeleti illetéket mindeniknek külön meg kell fizetni. Mindkét kutató, habár csak a közös területen kutatnak is, köteles a kutatásról szóló jelentéseit megtenni. Még ha a két kutató a kutatási munkálatokra meg is egyezett, akkor sem lehet egy közös főbejárásuk, mert csak egy vállalkozó szomszédos zártkutatásai összesíthetők.

A fenntartott mező fektetése tekintetében, akár közülök valamelyik, akár egy harmadik kér adományt, az 53. §. analógiájához kell fordulnunk. Mindegyik kutató tetszése szerint fek-

3. ábra.

tesse fenntartott mezejét, de ha úgy fektetik, hogy azok egymást részben fedik, ez a közös rész őket ismét csak együttesen illeti.

Miután ugyanis mindegyiknek kizárólagos joga van, mely egymás irányában is érvényesíthető, egyiknek sincsen joga a másikat ezen viszony megszüntetésére szorítani.

Van azonban a zártkutatásoknak egy másnemű közössége, mely a felek szabad akaratából jött létre. Az ilyen kutató társak a kutatásból eredő kötelezettségek és az abból folyó jogok tekintetében egyetemlegesen felelősek, illetőleg jogosultak, mert hiszen a kutatási jogból folyó jogok és kötelezettségek rendszerint fel nem oszthatók.

A kutató társak a 187. §. analógiájára a bányahatóság által közös meghatalmazott bejelentésére köteleztetnek, a ki lehet akár egyik kutató, akár más harmadik személy.

*

Közös kutatási kérvény és meghatalmazás:

1 K

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Alólirottak tisztelettel kérjük, hogy részünkre a bányakapitányság kerületére szóló általános kutatási engedélyt kiadni szíveskedjék. Közülünk a meghatalmazotti tisztséget N. N. földbirtokos fogja viselni, ki is ezen minőséget sajátkezű aláírása szerint elfogadja.

(Az okirat 2 K bélyégilletéke csatolva.)

Kelt -----

N. N.,
földbirtokos.

N. N.,
kereskedő.

11. A fenntartott mező.

Minden szabadkutatás, — rendeli a törvény 34. §-a — igényt ad legalább is egy vájnamérték, azaz 12544 négyszögölnyi (45116,4 m²) egyenszög adományozásához. A köszénnél ezen igény legalább is két, egymást leghosszabb oldalával érintő vájnamérték, azaz kettős mérték adományozásáig emelkedik.

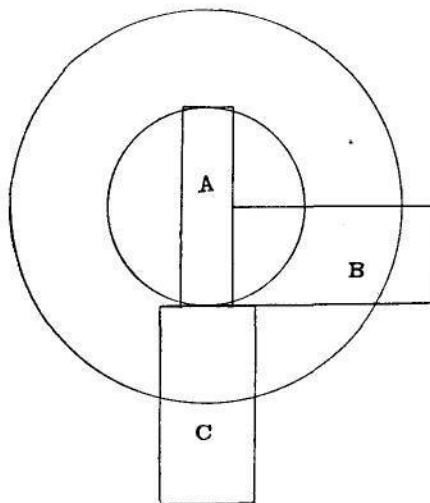
Ha pedig a szabadkutatás oly aknavájással bír, melynek feneke a felszín alatt legalább 50 ölre van, úgy a fenti igény két, köszénnél pedig négy egymást leghosszabb oldalával érintő bányamérték adományozására terjed ki.

A zártkutatmányi jogintézménynek a fenntartott mezőre, vagy fenntartott térre való jog képezi a sarkpontját.

A kutatási kör 98 holdnál nagyobb területéből e szerint csak az említett területek illetik a zártkutatmányost, sőt ez is szenvedhet korlátozást.

A fenntartott mező legnagyobb hossza a 46. §. rendelkezése szerint 4248 m. Ennek felével mint sugárral a zártkutat-

mány jegyálláshelyétől, mint annak középpontjától vont kört nevezzük *fenntartott körnek*, mely jelzi azt a legnagyobb távolságot, a meddig a fenntartott mező a kutató által kijelölt tetszés szerinti irányban terjedhet (4. ábra).

4. ábra.

Ha a zártkutatónak szomszédjai nincsenek, adománykérés esetén a 35. §. értelmében a bányamérték fektetésére nézve saját kutatási köre határait nem szoríttatik. E szerint ilyen esetben a felkérő úgy fektetheti bányatelkét, a mint akarja, tehát zártkutatmányi körén kívül is.

Lényegesen megváltozik azonban a zártkutató helyzete, ha szomszédos zártkutatmányok is vannak megerősítve és pedig úgy, hogy azoknak körei a régebbit részben fedik. Az érvényes zártkutatmányok bármelyikében, ha a kellő feltárás megtörtént, adományt lehet kérni. A bányajárási tárgyalásra a szomszédos zártkutatók meghivandók (54. §.). Ha e tárgyalás során a szomszédos kutatók a felkérővel a bányamérték fektetésére nézve megegyezésre nem jutottak, a zártkutatók fenntartott mezőik fektetésére jogosultak, illetve kötelesek.

A szomszédos felkérővel szemben a fenntartott mező fektetése korlátozásként jelentkezik és habár a zártkutatmány fenntartott körére nézve tényleg biztosítja is az adományozási jogot, nem ez a jogigény bír nagyobb fontossággal, mert hiszen nem lehet tudni, hogy a kutatás adományozásra fog-e vezetni.

Mint Wahlner mondja »a fenntartott mező jelentőségének mérlegelésénél azt a szempontot kell előtérbe helyezni, hogy azon területen a zártkutatmányos hozzájárulása nélkül adományt senki nem nyerhet«.*

A fenntartott mező intézménye nyilvánvalóvá teszi azt a nagyobb előnyt, mely a felkérőt a kutatóval szemben illeti.

A bányajárási tárgyalás alkalmával a fenntartott mező kiválasztott iránya jegyzőkönyvbe vétetik és a zártkutatmányi könyvben feljegyeztetik.

Tekintettel arra, hogy a fenntartott mező minden felkérővel szemben újból érvényesíthető, a zártkutatmányos minden új adománykérőt fenntartott köréig távol tarthat, mert minden esetben újból joga van mezője hosszabb irányát kijelölni.

Megemlékeztünk már arról, hogy egyik zártkutató a sugár távolságáig közeledhetik a másikhoz, a miből az következik, hogy a fiatalabb zártkutató az idősebb zártkutatmányi körbe is fektetheti a fenntartott mezőt. Ilyen körülmények közt a fiatalabb kutató az idősebb fektetési jogát nem korlátozza, B azonban (4. ábra) csak akkor fektetheti a rajz szerint bányatelkét, ha azt A megengedi.

12. A csonka vagy részben ideális fenntartott mező.

Bizonyos az, hogy a fenntartott mező is, mint a bányászati jogosítványok egyik alakzata, csak korábban szerzett jogok sérelme nélkül szerezhető. Másfelől azt is tudjuk, hogy adománykérés alkalmával a fenntartott mező hosszabb irányának kijelölése csak akkor történik, ha a zártkutatmányos a felkérővel másként nem egyezett.

* Wahlner A.: A zártkutatmány érvényesülése más bányajogosítványokkal szemben »B. és K. L.« 1898. évf.

A törvény 36. §-ának ezen intézkedése a kutató magánjogi rendelkezését oly erősen kidomborította, hogy ezzel szemben minden más a fenntartott mező fektetésére vonatkozó rendelkezés háttérbe szorul.

Ez a rendelkezés egészen természetes is, mert ha az adományozásnál a régibb zártkutató fenntartott mezőjével a felkérőnek korlátot nem akar állítani és megengedi, hogy az telkét részben az ő fenntartott mezejére is kiterjessze, ez teljesen magánjogi kérdés, mit nem lehet a 36. §. alapján megtámadni.

Az a zártkutató, a kinek igénye van a fenntartott mezőre, annak joga van arra is, hogy ezen fenntartott tér egy részére másnak a telek fektetését megengedje. Ha megengedheti az egész fenntartott mező befödését, a mi kétségtelen, úgy még inkább megengedheti azt, hogy annak egy része befödessék.

Az ilyen fenntartott mezőt nevezi Wahlner csonka vagy részben ideálisnak.

Némelyek az ilyen csonka fenntartott mező fektetésát kizártnak tartják és álláspontjukat a fenntartott mezőre vonatkozó rendelkezések szószerinti magyarázatára alapítják, a miben a főokot az képeznék, hogy a 37. §. értelmében a zártkutató középontjának a fenntartott mező közepére kell esnie.

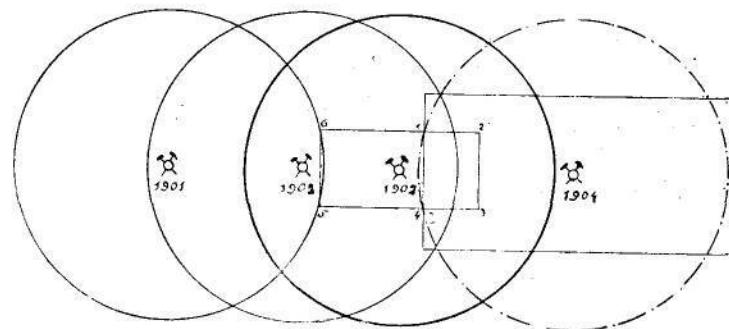
Ez a kimérés természetesen soha másként nem is történhetik, tehát abban az esetben sem, ha annak egy része olyan lesz, hogy arról a zártkutató lemond, vagyis mezője csonka lesz, mert hiszen fenntartott körét semmi körülmények közt át nem lépheti.

Minthogy pedig e szerint fektetésével idegen jogokat a zártkutató még nem sért, mezőjének egy részéről pedig magánjogi viszonyok alapján lemondhat, ilyen csonka fenntartott mező fektetésének semmi elvi vagy jogi akadálya nincs.

Legyen pl. A_1 (5. ábra) kutatónak két zártkutatómánya megerősítve; első zártkutatómánya be lett jelentve pl. 1901-ben, másik zártkutatómánya 1903-ban, B_1 kutató zártkutatómánya azonban már 1902-ben meg lett erősítve; ha most C_1 1904. évi zártkutatója eredményes lett és az adományozást úgy kéri, a mint az a mellékelt rajzon fel van tüntetve, az 1902. évi zártkutatómánya, mint régibb, fektetve fenntartott mezőjét, lemondhat

annak 1, 2, 3, 4-el jelölt terület részéről, minek folytán mezője csonka marad.

Ebből az esetből még az a fontos tény is nyilvánvaló lesz, hogy tulajdonképpen nem csonka fenntartott mező, hanem a törvény alaki kellékeivel bíró mező fektetendő, mely a felek magánjogi ténykedése folytán csak azután válik csonkává, vagy részben ideálissá. Későbbi esetekben azonban, ha B_1 újból fenntartott mezőt kénytelen fektetni, azt a középpontból kiindulva

5. ábra.

csak úgy teheti, hogy annak egy része a már adományozott területre esik, minek folytán ez a rész reá nézve ideálissá válik.

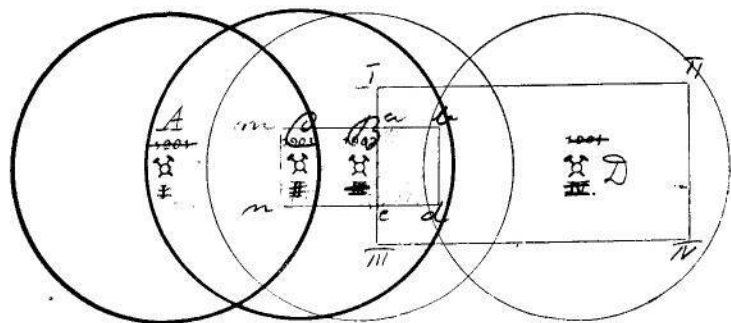
A csonka fenntartott mező fektetésének két nevezetes gyakorlati eshetősége van. Az egyik az, a mikor a felkérő maga egyszersmind fenntartott mezőt akar fektetni és a másik az, a midőn a földalatti zártkutató fekteti a fenntartott mezőt.

A mi azt a kérdést illeti, hogy fektethet-e a zártkutató fenntartott mezőt, ha ő adomány kérő is egyszersmind, határozottan igennel kell felelnünk.

A fenntartott mező fektetési joga minden egyes zártkutatómányra nézve megilleti annak tulajdonosát, e tekintetben nem tesz különbséget, hogy ki a felkérő, más felől pedig a bányajárás alkalmával minden szomszédos zártkutatómánya jogviszonya rendezendő.

Ezt a rendezést a fenntartott mező fektetése által a zártkutatómányos felkérő annyival inkább meg is követelheti, mert ellenkező esetben nagy joghátrányt is kellene esetleg szenvednie.

Vegyük fel pl. azt az esetet, (6. ábra) hogy A_1 és B_1 kutatónak két-két zártkutatmánya van, melyek közül legyen az A -é az I. és II., a B -é III. és IV. Az I. zártkutatmány be lett jelentve 1901-ben, a III. sz. 1902-ben, a II. sz. 1903-ban és a IV. sz. 1904. évben.

6. ábra.

Most B_1 a IV. sz. zártkutatmányra nézve adományt kér és pedig úgy akarja bányatelkét fektetni, hogy a III. sz. zártkutatmánya fenntartott körébe is belényúlik. Ha B_1 mint felkérő a a III. sz. zártkutatmányra nézve a fenntartott mező fektetésére vonatkozó jogát nem gyakorolhatná úgy A_1 a II. sz. zártkutatmánya részére fektetné a fenntartott mezőt, a minek folytán az adományozás a felkért terület egy részén nem volna megengedhető, míg ha a felkérő III. sz. zártkutatmányának fenntartott mezejét fekteti, az adományt a kívánt területen kaphatja, szomszédos kutatóinak pedig II. sz. zártkutatmánya nem érvényesülhet.

Ha a zártkutató így fekteti fenntartott mezejét, hogy t. i. annak egy része az egyideűleg felkért telekbe esik, az csonka vagy részben ideális lesz.

Az osztrák közigazgatási bíróság az előadott fektetési módot több határozatában megengedhetőnek jelentette ki.

Másik nevezetes esete van a csonka fenntartott mező fektetésének a földalatti zártkutatmánynál. Mint azt fentebb előadtuk a földalatti zártkutatás középpontja lehetőleg a bányatelek határán, vagy ahhoz közel választatik. Ha most már vala-

mely idegen kutató a bányatelek felé akar terjeszkedni, a földalatti zártkutató ismét fenntartott mezője fektetésére szoríttatik, a ki pedig csonka mezőn kívül másként a fektetést nem eszközlheti. (2. ábra.) Ha ezt meg nem engednők, a földalatti zártkutatmánynak gyakorlati értelme nem volna.

13. A zártkutatmány átírása.

Úgy a kutatási engedély, mint a zártkutatmányoknak minden más vállalkozóra leendő átruházására a törvény 38. §-a értelmében a bányahatóságnak feljelentendő.

E. szűkszerű rendelkezést a végrehajtási utasítás 33. §-a úgy egészíti ki, hogy a zártkutatások csak úgy ruházhatók át az eredeti szerzőről másra, ha az átvő egyideűleg az azok alapját képező kutatási engedélyeket is átveszi, vagy ha egy a kérdéses területre vonatkozó kutatási engedéllyel bír, vagy végre ha a zártkutatás átírásával egyideűleg egy, valamely a kérdéses terület tetszés szerinti részére vonatkozó kutatási engedélyt is kér.

Mint láthatjuk a végrehajtási rendelet azt megengedhetőnek mondja, hogy a zártkutatmány az alapját képező általános kutatási engedélytől elkülöníttessék, vagyis a zártkutatásra nézve teljesen közömbös, hogy a kizárólagos kutatási jog melyik kutatási engedélyen nyugszik.

Az 1885. évi XIV. t.-cz. végrehajtása tárgyában kibocsátott ugyanazon évi 32529. sz. rendelet az átírás eseteit erősen megszorította, midőn azt mondta, hogy zavarok kikerülése végett elrendelem, hogy zártkutatmányok egyik kutatási engedélyről a másira át nem írhatók és más kutatóra csak úgy ruházhatók át, ha egyszersmind az alapul szolgáló kutatási engedély is átruháztatik.

Közelebbről szemügyre véve ezt a rendelkezést éppen nem található megokoltnak. Még akkor is czéltalannak tekinthető, ha a kutató maga kéri, hogy zártkutatmánya egyik kutatási engedélyről a másira irassék.

Ha a fentebbi elv helyességét elfogadjuk, — mi felett nincsen kétség, — úgy a zártkutatmányok bármiféle kutatási enge-

délyre átirhatók a nélkül, hogy maga a jogintézmény a legkisebb sérelmet szenvedné, avagy a felügyeleti illeték tekintetében károsítástól lehetne tartani.

A törvény 16. §-ának azon rendelkezése, hogy a kutatási engedély egy évre adatik a zártkutatásoknak semmiféle átirásával meg nem sérthető, mert a zártkutatmány a lejárat tekintetében osztja a kutatási engedély sorsát. A mint a kutatási engedély lejárt, vele együtt megsemmisülnek a hozzá csatolt zártkutatmányok is és pedig tekintet nélkül arra, hogy van-e még a kutatónak másik kutatási engedélye.

Helytelen azon nézet, hogy a zártkutatmány továbbra is fennáll, ha az alapul szolgáló kutatási engedély meg is szűnt, csak legyen a kutatónak ugyanazon területre szóló másik kutatási engedélye. Ebben az esetben is csak a fél kérelmére lehet a zártkutatmányt a másik kutatási engedélyre átirni. Következik ez a zártkutatmányról kiállított közokirat szövegéből, mely a végrehajtási utasításban lett közreadva és ma is használatos. Ebben világosan ki van tüntetve, hogy a zártkutatmány, mely kutatási engedély alapján lett bejelentve és hogy a zártkutatmány *csakis a fenebbi kutatási engedély idejére* érvényes. A ki tehát azt akarja, hogy zártkutatmánya egy másik kutatási engedély idejére legyen érvényes, azt magának kell kérnie s megadásának mi sem áll utjában.

De még inkább kitűnik az előbbieket kétségtelensége az 1885. évi XIV. t.-cz. megalkotása óta abból, hogy a zártkutatmányok érvénye a felügyeleti illeték megfizetésétől is függővé tétetvén, meghosszabbításra új utalvány csak a kutató kérelmére lesz kibocsátható, a mit kifejezésre juttat az 1886. évi 58069. sz. a. kiadott miniszteri rendelet.

Ha indoklatlan volt a zártkutatmányok átirásának megtiltása egyik kutatási engedélyről a másikra, még inkább az a más kutatóra szóló átruházás mindennemű korlátozása. Ezért az illetékes főhatóság már a következő 1886-ik évben kibocsátotta a most említett pótló rendeletet, mely az átirást újból szabályozta, a nélkül azonban, hogy a teljes átirási szabadságot ez uttal is megengedte volna.

E szerint a zártkutatmányokat csak egyedüleg kiadandó új kutatási engedélyre lehet átirni, vagy pedig az alapul szolgáló kutatási engedéllyel együtt.

Ha az átruházási okiratban erre nézve megállapodás nem foglaltatik az átruházott zártkutatmányok a létező kutatási engedéllyel együtt irandók át.

Azon megszorítás, mondja tovább a rendelet, — hogy a zártkutatmányok csakis új kutatási engedélyre irhatók át, netalán visszaélések megelőzése tekintetéből mutatkozott szükségesnek.

Miután a zártkutatmányok szabad forgalmát a fenti rendelkezés még mindig okadatolatlanul korlátozta 1903. évi 16207. sz. a. a főbányahatóság megengedhetőknek nyilvánította, hogy a zártkutatmányok egyik kutatási engedélyről a másikra, még pedig akár már fennálló, akár pedig egyideűleg kiadandó új kutatási engedélyre szabadon átirhatók.

E szerint a zártkutatmányok átrása tekintetében visszatért a gyakorlat arra a szabadságra, melyet a végrehajtási utasítás meghatározott.

A mi az átirást illeti, ha az idegen kutató nevére kéretik közös kérvényben kérelmezendő s az okiratok záradékolásával lesz elintézve.

*

Zártkutatmány átirása iránti kérvény alakja.

1 K

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Én alulirott kereskedő tisztelettel kérem, hogy a ./. alatt csatolt 1900. évi 180. sz. kutatási engedélyt és a rajta alapuló ugyanazon évi 2150—2158. sz. zártkutatmányokat a nevemre átirni sziveskedjék. Én pedig alulirott vállalkozó midőn a fenti kérelemhez csatlakozom, egyszersmind kérem, hogy fennmaradó 2000—2018. sz. zártkutatmányaimhoz az átruházott engedély formájára új kutatási engedélyt kiállítani sziveskedjék.

(Az engedély 2 K bélyegilletéke csatolva.)

Kelt -----

N. N.
kereskedő.
N. N.
vállalkozó.

14. A kutatási engedélyek halmozása a zárt-kutatmányok szempontjából.

Már fentebb foglalkoztunk azon kérdéssel, hogy a kutatási engedélyek halmozásának milyen jelentősége van, ha azokon egyáltalán nem lett zártkutatás megerősítve. Sokkal nagyobb fontosságú e kérdés, ha azok egyikén, vagy mindenikén zárt-kutatmány alapul, mert ezen körülmény a zártkutatmányok átírásánál és megszűnésénél jelentőséggel bír.

Ama szoros kapcsolat folytán, mely az általános és kizárólagos kutatási jog között fenn áll, utóbbiak szabad forgalma miatt semmi ellenvetést nem lehet tenni az engedélyek halmozás a ellen.

Az általános kutatási engedély önmagában pénzértéket nem képvisel, míg az azon alapuló zártkutatmányok részint a kutatásra fordított költségek, részben pedig a kutatás eredményes volta miatt gyakran tetemes értékkel bírhatnak. A zárt-kutatmányok mint ilyenek méltán képezhetik a forgalom tárgyát és mivel sokkal többen kutatnak, mint a mennyien tényleg bányászknak, ebből nemcsak az következik, hogy sok kutatás jár eredmény nélkül, hanem az is, hogy sok zártkutatás képezi forgalom tárgyát, miket főként a nagyobb bányavállalkozók összevásárolnak.

Ilyen körülmények között czélszerű a zártkutatmányok szabad értékesítésének mindazon módjait megengedni, melyek valamely tekintetben joghátrányt nem rejtenek magukban.

Megengedhető tehát nemcsak az, hogy egyik zártkutatmány már ugyanazon, vagy nagyobb területre szóló kutatási engedélyre átírássék, megengedhető nemcsak az, hogy a zárt-kutatmány vevője új engedélyre irathassa azt, de megengedhető az is, hogy a zártkutatások tetszés szerinti általános kutatási engedélyek alapján állíttassanak ki.

Röviddel a törvény kihirdetése után fel is merült az átírás szüksége egyik lejárt engedélyről a másokra s ekkor az osztrák cs. k. pénzügyminiszter 1859. évi 32472. sz. kelt rendeletével úgy határozott, hogy mivel az általános bányatörvény szabályai-val s az e törvényhez kiadott végrehajtási szabályokkal egyáltalában nem ellenkezik, hogy egy és ugyanazon bányavállalkozó

egy és ugyanazon területre két általános kutatási engedéllyel is bírjon, így semmi akadály sem foroghat fenn, hogy bizonyos szabad kutatások a nekik alapul szolgáló általános kutatási engedély lejártá után egy másik ugyan-e területre fennálló általános kutatási engedélyre átírást nyerjenek.

Az 1885. évi XIV-ik törvénycikk végrehajtására kibocsátott ugyanazon évi 32529. szám alatt kelt főbányahatósági rendelet az addigi joggyakorlattal ellentétben a következőkép intézkedett:

Zavarok kikerülése végett elrendelem, hogy zártkutatmányok egyik kutatási engedélyről a másokra át nem írhatók és más kutatóra csak úgy ruházhatók át, ha egyszersmind az alapul szolgáló kutatási engedély is átruházatik.

Ezen intézkedés mint látjuk az addigi joggyakorlatot teljesen megszüntette; hogy azonban az az életigényeket ki nem elégítette, bizonyítja már a következő évben kibocsátott újabb rendelet, mely az előbbi merev korlátokon lényegesen tágitott. Az 1886. évi 58069. sz. rendelet vonatkozó része így hangzik:

Zártkutatmányokat csak egyidejűleg kiadandó új kutatási engedélyre lehet átírni úgy azonban, hogy az eddig alapul szolgáló kutatási engedély és az újon kiállított kutatási engedély lejárási napjai közt levő időszakra a felügyeleti illeték előre lefizetessék.

A zártkutatmányok más kutatóra átruházhatók akár az alapul szolgáló kutatási engedéllyel együtt, akár a fennebbi módon és feltétel mellett kiadandó új kutatási engedély mellett.

Ha az átruházási okiratban erre nézve megállapodás nem foglaltatik, az átruházott zártkutatmányok a létező kutatási engedéllyel együtt irandók át; a netalán visszamaradó zártkutatmányok birtokosa pedig felhívandó, hogy megfelelő határidőn belül új kutatási engedélyt kérjen. Ha ennek meg nem felel, vagy meg felelt ugyan, de az ezután kiadott utalványok szerinti illeték befizetését kellő időben nem igazolja, akkor ezen zártkutatmányok kitörölendők.

Azon megszorítás, hogy a zártkutatmányok csakis új kutatási engedélyre írhatók át, netaláni visszaélések megelőzése tekintetében mutatkozott szükségesnek.

A már fent említett osztrák döntvény a bányatörvény elvéből indul ki, mely szerint a kutatási jogot az általános kutatási engedély adja meg, míg a zártkutatmányt azt kizárólagossá teszi. Ennél fogva annak bármily formában való átírása a kutató jogosultságát semmi tekintetben nem befolyásolhatja.

A kutatási engedély és a zártkutatmány együttes lejárati ideje és a felügyeleti illeték lerovása az a két dolog, melyek az átírásoknál tekintetbe jönnek. Ezeknek a törvény szerinti ellenőrzése hivatalból lehetetlenné teszi a visszaélést.

Bányajogi gyakorlatunkban csak előnyül lehet felemlíteni, hogy a zártkutatmányok a lejárt kutatási engedélyről nem íratnak át hivatalból egy másik a kutatónak ugyanazon területre érvényes kutatási engedélyére, mert hiszen ezzel a bányahatóság olyan eljárást követne, mely hivatása körén kívül esik. Azonban ez az átírás kérelemre egy régi saját, vagy idegen kutatási engedélyre minden akadály nélkül át jegyzendő.

Igen érdekes a fenti rendelet azon szempontból, hogy zártkutatmányok vásárlása esetén a kutatási engedélyek halmozását kifejezetten megengedi. Nevezetesen továbbá azon intézkedése, miszerint dacára annak, hogy a zártkutatmány kutatási engedély nélkül fenn nem állhat, megengedi annak némely zártkutatmánnyal való átírását, minek folytán a többi zártkutatmány a kutatási engedély pótlására tűzött idő alatt a nélkül is érvényes.

15. Az ásvány szén kutatása.

Ámbár a törvény 3. §-a a kö- és barnaszénre is a fentartott ásványok közé sorolja, ez csak Erdély, a volt katonai határőrvidék és Horvát-Szlavonország területére áll, mert mint ismeretes az országbírói értekezlet határozmányainak hatályossági területén a szén nem a földbirtok tartozékát képezi, e mellett pedig a bányászati jogosítványok szerzési módja, tartalma és jogi jelentősége tekintetében meghagyta azt a bányatörvény alaki részének keretében.

Hogy az ásványszénre kutató, még a saját földbirtokára is ép úgy tartozik kutatási engedélyt szerezni, mint a fentartott ásványokra kutató, az az alaki jogból következik. A mint a

A kut. engedélyt a bányászati törvény 31. §-ában írtak meg, mely szerint a kutató jogosult a bányászati területen a szénre és a kőszénre is kutatni, és a kutatási engedélyt a bányászati hatóság adja ki. A kutatási engedélyt a bányászati hatóság adja ki, és a kutatási engedélyt a bányászati hatóság adja ki.

fentartott ásványok kutatásánál a közrend és egyéb fontos közérdekek indokából szükséges, hogy az az illetékes bányahatóság tudomásával, illetve jogosítványával legyen folytatható, ez a szükség az ásványszén kutatásánál is fenn forog s a jog szempontjából az ellen a földbirtokos, dacára annak, hogy a szén a földbirtok tartozéka, kifogást nem tehet.

A mi azt a kérdést illeti, hogy kell-e a földbirtokosnak a kizárólagos kutatási jogot zártkutatmánnyal is biztosítani, vagy lehet-e zártkutatmánnyal a szénre nézve előjogot biztosítani, határozottan tagadólag kell válaszolni.

De főlöské a zártkutatmány azoknak is, a kik a szénre való kutatási jogot maguknak megszerezték és ha mégis bejelentik, úgy azt csak azért teszik, hogy mások által a kutatásban ne zavartassanak. E tekintetben czélt is érnek ugyan, egyéb jelentősége azonban nincs is a bejelentésnek.

Gyakran előfordul az az eset, hogy valakinek egy bizonyos nagyobb területen szénjogai még mindenütt rendezve nincsenek s mintegy pótlásul további biztosíték képen zártkutatmányokat kér megerősíteni.

Előre bocsátva még azt, hogy kutatási engedélyen rajta van a figyelmeztetés, a mennyiben az szénre irányúlna, másfelől pedig a bányahatóság arra nézve meggyőződést úgy sem szerezhet, hogy ki mire akar kutatni, a zártkutatmány, ha a bejelentés megfelel a törvény követelményeinek, minden esetben megerősíttetik, annak hasznát a kutató egyáltalán nem veszi.

A mint azt Wahlner Aladár már kifejtette*, »magában a bányatörvény 31. §-ában implicziter kifejezést nyer ugyan is az, hogy a zártkutatmányos kutatási jogának kizárólagossága a földbirtokosnak a fenn nem tartott ásványokra vonatkozó szabad rendelkezési jogát nem érinti és nem korlátozza, mert ezen szakasz rendelkezése a zártkutatmányi kör területére nézve az idegen kutató vágásoknak, vagyis a bányászati kutatásnak a tilalmát foglalja magában, már pedig a törvény 31. §-a a kutatás fogalmát világosan akként értelmezi, hogy ez alatt a fentartott ásványoknak telepeikben való felkeresése értetik. Tehát a 31. § szerint csakis a fentartott ásványok bányászati kutatása

* Wahlner A.: A köszén a mai jogrend keretében 31 l.

van megtiltva az idegen zártkutatómáni kör területén, a fenn nem tartott ásványok tekintetében pedig a földbirtokos tulajdonjogának tartalma ezen szakasz szigorú magyarázata szerint is egész teljességében minden megszorítás nélkül érvényesülhet.

Ép ily megítélés alá esik a földbirtokosoknak a föld tartozéka címén tulajdonát képező, tehát fentartottnak nem tekinthető ásványszén kutatására vonatkozó kizárólagos joga, a melynek gyakorlásában őt valamely zártkutatómányos a kizárólagos kutatási jogánál fogva nem gátolhatja.»

A ki az ásványszénhez való jogot megszerezte, azzal szemben mások zártkutatómány szerzésével jogokat nem szereznek, legfőlegbb kötezettségeket vállalnak.

Az említett következtetés kifejezésre jutott a főbányahatóság 1901. évi 4454. sz. a. kelt elvi jelentőségű határozatában is, mely szerint: *a zártkutatómányi jogosítvány kizárólagossá-gára alapított jog* a köszénnél az országbírói értekezlet VII. R. 1. § c pontjában foglalt ama intézkedése folytán, hogy az ezen ásvány kutatására irányuló engedély kinyerése a földbirtokos beleegyezéséhez kötöttet, *lényeges és pedig oly irányú módosítást szenvedett, hogy a kizárólagosság a köszénnél az országbírói értekezlet hatásköri területén nem többé a zártkutatómányi jogosítványon, hanem a földbirtokosi beleegyezésen nyugszik*, melyet tehát természetesen egy ily zártkutatómányi jogosítvány megszerzésével eltulajdonítani nem lehet s az a zártkutató, a ki nem bírja a köszénjogot, kénytelen a köszénjog birtokosának munkálatait az ő kutatási jogosítványának körén belül is eltűrni.

16. A kutatási munkálatok folytonossága.

A kizárólagos kutatási jog intézményének legfőbb követelménye volna a folytonos üzem. Erre nézve a törvény következő §-ai intézkednek. A 170. §. értelmében minden szabad kutatás birtokosa köteles azt munkában tartani. A munkában tartásra megkivántatik, hogy a megkezdett külvájás a szabályokhoz képest folytonos üzemben tartassék. A 174. §. szerint minden vájás folytonos üzemére megkivántatik, hogy az a bányamegyében

divó minden munkanapon nyolcz órai munkaidőn át a hely minőségéhez és az üzlet céljához képest szükséges számú munkásokkal legyen ellátva.

A 170. §. folytán az üzlet eredményéről és a tett feltárásokról minden szabad kutatásban, akár furó vájásból álljon is az, a bányahatóságnak minden félév eltelte után 14 nap alatt kimutatás nyújtandó be, ha ez elmulasztatik úgy a bányahatóság a zártkutatónak a kimutatás benyújtása végett 4 hetenként két ízben további határidőt rendel.

A 179. §. értelmében, ha a bányahatóság az előadott munkát nyilván elégtelennek, vagy hitelt nem érdemlőnek találja, vagy ha a kiszabott munka elmulasztásáról más jogosított kutatók, vagy a földbirtokos által jelentés tételik, a bányahatóság esetleg szakértők meghallgatásával határozza meg azt a legkisebb munkát, mit a kutatónak félvévenként végezni kell.

Ha a kutató (180. §.) ezen munkát nem teljesíti, a nélkül, hogy a magát igazolhatná, úgy a legközelebbi félévre a büntetés kilátásba helyezésével a havonként végzendő munka szabandó ki.

Összesített zártkutatómányoknál a vonatkozó rendelet 2. pontja értelmében a szabad kutatóra nagyobb üzleti munkatartozás szabandó, azon arány szerint, hogy a főbevájásban az összes munkatartozás, lehetőleg az egyes kutatások munkatartozásai összegének feleljen meg.

Ezen rendelkezéseket kiegészítik a törvény 241. és 242. §-ai, mely szerint azon kutatók a kik a félévi üzemi jelentést (170. §.) be nem küldik 10—100 K, a második határidő elmulasztása után 40—200 K bírság alá esnek, további 4 hét után pedig a zártkutatómány töröltetik.

A ki a félévre kiszabott munkáról szóló üzemi jelentést be nem nyújtja 10—100 K, a havonkénti jelentés elmulasztása pedig 40—200 K bírság alá esik. Ha a bányahatóság rendelete azontúl sem teljesítettik a kutatás törlendő.

A teljesítendő legkisebb munkamennyiség megállapítására nézve a végrehajtási utasítás 95. §-a intézkedik, mely hangsúlyozza a szabad elvű eljárását, de meg nem tűrhetőnek mondja a meddő hegyzárlatot.

A mint az a fenti rendelkezésekből kitűnik a kizárólagos kutatásokban igen nagyfontosságot tulajdonít a törvény azoknak folytonos üzemben tartása tekintetében. Míután a zártkutatási jogosultság időhöz kötve nincsen, másfelől pedig ezen jogintézmény a legnagyobb fokú visszaélésekre adhat okot a komoly kutatási vállalatok meggátolásával és a mert a kizárólagosság oly előjogot biztosít a kutatónak, mellyel szemben a méltányos munkában tartás kötelezettsége számba sem jöhet: a felügyeleti illeték fizetés mellett ez volna az egyedüli eszköz, melynek segítségével a meddő hegyzáratok meg volnának akadályozhatók.

A törvénynek ilyen szigorú és betű szerinti végrehajtása, — más a bányajog körén kívül eső okok miatt, — azonban a gyakorlati életben soha keresztül nem vitetett, a mi arra az eredményre vezetett, hogy a bányaszabadságot a hegyzáratok ugyszólván meghamisították, s pl. 1902. évben a fennálló 35000 zártkutatmányból 3 % sem volt üzemben.*

Ennek a tarthatlan állapotnak megváltoztatása képezi a törvény reformjának egyik főfeladatát.

17. A kutató szolgalmi joga.

Míután a kutatás munkája a föld felszínének megbolygatásával jár, hogy a kutató ebbeli jogával élhessen vagyis kutatási munkálatait megkezdhesse, gondoskodni kell arról is hogy a szükséges földterület rendelkezésére álljon. Kutatási jogintézményünk az idegen föld területének még egy olyan formáját is ismeri, a mely már a kutatás céljával, hanem csak e jogosítvány kijelölésének kötelezettségével van indokolva. Ez a zártkutatmányi jel felállítása.

Ha a kutató az idegen telket a kutatás céljaira, vagy a kutatási jel felállítása végett veszi igénybe, úgy ezzel személyes szükségletét elégíti ki, vagyis őt az idegen telek használatában *személyes szolgalmi jog* illeti meg.

A kutató ezen jogát a törvény 24—29. továbbá 98—103. §-ai írják elő. Nevezetesen: ha a kutató a földtulajdonossal az ezen

* Wahlner A.: Kutatási intézményeink reformja. »B. és K. L.« 1902. évf. 62. I.

utóbbi által kívánt kárpótlás iránt meg nem egyezhet, úgy jogában áll a politikai hatósághoz annak megengedéseért folyamodni, hogy kutatási munkáját megkezdhesse s a zártkutatmányt a helyszínén a kutatási jeggyel megjelölhesse.

A 20. §. értelmében minden kutatónak első kötelessége a kutató vájár megnyitása előtt a földtulajdonosnak a kutatási engedélyt felmutatni s az egyességet megkísérelni. A 24. §. szerint pedig a zártkutatmányi bizonyítvány kézhezvételétől számított 3 nap alatt a kutatási jelet felállítani.

Míután pedig a 98. §. rendelkezésének megfelelőleg minden földtulajdonos köteles a bányaművelésre szükséges telket a bányavállalkozónak, — bárha kutatási célokra csak ideiglenesen is, — megfelelő kártalanítás mellett átengedni: ha a kutató vele megegyezésre jutni nem tud, jogában áll a 27. §. értelmében eljárni.

Noha a politikai hatóság a kutató kérelmére megengedi, hogy ő a kutatási munkát megkezdhesse, ha a kárpótlás összege a hatóság kiküldöttje által meghatározott összegben biztosított, vagyis ez által a telek kényszerű átengedése már megtörtént, mégis ennek megtörténte után kötelezi a kutatót, hogy a bányahatóságnál a telek kényszerű átengedése iránt az eljárást tegye folyamatba, szabadkutatás esetén pedig a hozandó határozatig minden munkát hagyjon abba.

Míg tehát a kutatási jel a politikai hatóság beavatkozása folytán érintetlenül hagyandó, addig a kutatási munkálatok meg nem kezdetők, illetve abban hagyandók, ha pedig a jel felállítása után a kényszerű telek átengedés iránti kérvény 30 nap alatt a bányahatósághoz be nem nyújtott, a kutatási jel is eltávolítandó.

Ez a körülményes eljárás a gyakorlatban úgy van meg rövidítve, hogy barátságos egyesség híján a kutató azonnal a bányahatósághoz fordul. Az ideiglenes telek átengedés szükségessége és kötelezettsége határozatilag kimondatván, a kutató megkezdheti munkálatait, mert ezzel a kutató megszerezte a szolgalmi jogot.

Akár békés uton, akár hatósági határozattal szerezte meg a kutató az idegen telek használati jogát, szolgalmi jogot szer-

zett, melynek minősége azonban más szolgalmakhoz képest nevezetesebb különbséget mutat.

Általános szabály ugyanis a szolgalmi jog gyakorlásánál, hogy a szolgalomra jogosítottnak nem szabad a neki átengedett dolog állagát megváltoztatni. A kutató használata azonban nem oly módon nyilvánul a telken, mint az a közönséges életben szokás, mert a kutató nem a termő réteg használatára törekszik. A dolog állagát nemcsak hogy nem kiméli, de azt legtöbbször lényegesen megváltoztatja, megrontja, a termő rétegeket átárkolja, fölássá, mély furásokkal megbolygatja, kutató táró, aknácskával hosszabb időre hasznavehetlenné teszi.

Nem hasonló a kutató szolgalmi joga a köfejtés, fővenyásás vagy mészégetés s e féle szolgalmi joghoz sem, mert a kutató szolgalmában a szolgáló telek általános rendeltetésétől teljesen eltérő szükségletet szolgál s a szolgalom megszűntével igyekszik a telek birtokosa az előző állapotot visszaállítani, míg más esetekben a telek úgy a szolgalmi jogban, mint azon kívül csak egy célú szolgál, vagy oly célokat, melyek együttesen gyakorolhatók.

A kutató szolgalmi jogának telekkönyvi bejegyzése nem szokásos, mert az annak megállapításakor rendszeren azonnal igénybe vétetik, fennállása rövidebb ideig tart s így e jog annyira mulólagos, hogy telekkönyvi biztosítása felesleges.

Ezen szolgalmi jog szerzési címe továbbá olyan jogszabály, mely bármikor és bárkivel szemben érvényes, gyakorlásában tehát a telek tulajdonjogában beállott változás akadályul nem szolgál.

Hogy mennyi időre terjedjen a kutató szolgalmi joga arra nézve a törvény nem rendelkezik, de ezt az időt a gyakorlat három évben állapította meg.

18. A zártkutatmány jogi természete.

A zártkutatmányt a bejelentésről szóló bizonyítvány jelképezi s ennek kézhez vételével a kutatót megilleti e joggal való teljes és jogos rendelkezés. A zártkutatmány, mint azt már több főbányahatósági határozat is kijelentette az ingó dolgok

jogi minőségével bír. Ugyanezt mondotta a közigazgatási bíróság 1898. évi 14576. sz. döntvényében.

A zártkutatmányi bizonyítvány azonban nem képviseli a kizárólagos kutatási jogot, annak elvesztése, vagy megsemmisülése mit sem változtat a kutató jogának birtoklásán.

A kutatási jog birtokának megszerzéséhez szükséges annak tartalmát képező tények gyakorlatba vétele, miket maga a törvény 24. és 174. §-ai abban szabnak meg, hogy a bejelentési bizonyítvány kézhez vétele után 3 nap alatt a kutatási jel felállítandó és a kutató vájás folytonosan üzemben tartandó.

Hogy a zártkutatási jog tényleges birtoklásának a fentiek képezik ismérveit, kifejezésre jut a végrehajtási utasítás 28. §-ában is, mert a ki kutatási jelét elmozdítja s ez által másoknak kárt okozott, azért felelős. Ebből folyólag még inkább felelős a másokkal szemben az, a ki a kutatási jelt egyáltalán fel nem állította.

A kutatási jel és a tényleges kutató vájás mutatják meg a helyszínén, hogy a zártkutató jogának gyakorlatában van, a kutató munkálatokra nézve azonban teljesen elég, ha azok egy és pedig a bejelentett pontban folynak, ámbár a zártkutató körén belől tetszés szerinti helyen kutathat.

Ausztriában egy fölmerült esetben a bíróság elutasította az idősebb zártkutatót azon kérelmével, hogy a fiatalabb, kutatási munkálataival az ő köréből kitiltassék. Az indokolás figyelmen kívül hagyva a törvény rendelkezéseit, (31. §.) arra alapítja az ítéletet, hogy az idősebb zártkutató ugyanazon helyen a panaszemelés idején nem kutatott, tehát a fiatalabb kutató által eszközölt feltárás tényleges birtokában nem volt. A fentiekből kitűnik ez érvelés tarthatlan volta.

A zártkutatási jog megadása, nyilvántartása, förlése, szóval egész jog érvényének elbírálására a bányahatóságok illetékesek, melyeknél a 39. § értelmében azokról nyilvankönyvek vezetnek. Ezen nyilvankönyvek tulajdonképpen a megerősített zártkutatmányokról szóló bizonyítványok másolatait tartalmazzák, s ezen fölül benne az utasítás 20. §-a szerint az üzemi jelentés, netalán előírt munka teljesítés, büntetés, a fentartott mező ki-

mérése, e jog átruházása, a rá vonatkozó adományozási mozzanatok s esetleges kisajátítási tárgyalások is feljegyzendők.

A zártkutatmány elidegenítése a bizonyítvány átadásával történik, miután azonban az személyre szól, annak jogérvényét csak az arra vezetett bányahatósági záradék adja meg. A zártkutatmányi könyvben az átruházás feljegyzésének semmi különösebb joghatálya nincsen, mert az így is a bizonyítvány másolata marad.

Ámbár bizonyos körülmények közt a jogokra is alkalmazhatók az ingatlanok jogszabályai, ez a zártkutatmányoknál ki van zárva, ezért a zártkutatmányi könyvben vagyoni jogi feljegyzések nem eszközölhetők. Ennélfogva az idegen dologbeli jogok, mint zálogjog, szolgalmijog, dologi teher, sem pedig bér, vagy haszonbéri szerződés a kutatási könyvekben fel nem jegyezhetők.

Az idegen dologbeli jogok, továbbá a bér és haszonbéri szerződés tárgyai kell, hogy a vagyoni jog köréhez tartozzanak, állandó gyakorlatra alkalmasak és olyanok legyenek, melyeknél az elbirtoklás lehetséges. Mindezen kellékekkel azonban a kizárólagos kutatási jog nem bír. Annak fennállása, tehát jogérvénye bizonyos feltételekhez van kötve, melyek hijján az önmagától megszűnik, másrészt pedig ez a jog el nem birtokolható.

Hogy a zálogjog a zártkutatmányi könyvben fel nem jegyezhető, következik nem csak az eddigiekből, de abból is, hogy a törvény a zártkutatmányt nem számítja a vagyoni jog tárgyai közé. A gyakorlati élet ugyan gyakran mutat fel arra eseteket, hogy a zártkutatmány elidegenítés tárgyát képezi, ez a körülmény azonban mit sem változtat azon, hogy a 251. és 252. §-ban megszabott esetek beálltával a zártkutatmány ne töröltessék.

Sehol arra nézve egyáltalán semmiféle intézkedés, hogy a zártkutatmány által érdekelt zálogjogosultak lehetnének, holott ezekre nézve a bányavagyon minden más tárgyainál a törvény tekintettel van.

Hogy a zártkutatmány bér, vagy haszonbérbe nem vehető, illetve hogy az ilyen tárgyú feljegyzés a zártkutatmányi könyvbe be nem vezethető 1898. évi 18066. sz. a. kelt elvi határozatában

mondotta ki a főbányahatóság azon hozzáadással, hogy érvénytelen jogügyletek s lehetetlen jogviszonyok regisztrálása nem képezi a bányahatóság feladatát.

19. Zártkutatmány és külmérték.

Míg a 31. §-ban a kutató körének határain belül korlátlan mélységig van jogosítva a fentartott ásványok keresésére, addig a 76. §-ban megnevezett ásványokra a 77. §. értelmében csak a szilárd alapkőzetig terjedő külmértékek adományozhatók. Önként merül fel a kérdés, hogy megeállhat-e e kétféle jogosítvány egymás mellett?

Ezen jogosítványok kérelmezési idejének szempontjából három féle eset lehetséges. Kérhet valaki zártkutatmányt oly helyen, a hol valakinek külmérték lett adományozva, külmértékre is kérhet valaki adományt oly helyen, a hol megerősített zártkutatmány van fektetve és harmadik esetben megtörténhetik, hogy egyazon helyen a kétféle jogosítvány iránti kérelem egy időben érkezik a bányahatósághoz. Vegyük ezen eseteket külön-külön.

A zártkutatmányi bejelentés a külmértékre tekintet nélkül megerősíthető, tehát még akkor is, ha annak középpontja a külmértékbe esik. A 84. §. értelmében ugyanis: a kutató vágások kezdése . . . a külmértéken belül, vagy azok alatt, ez utóbbiak által nem gátoltathatik. A zártkutatmányi jel felállításáról pedig a külmértékben az utasítás 58. §-a intézkedik.

Ezek szerint mi akadály a sincsen annak, hogy valaki a már adományozott külmértéken zártkutatmányi jogosítványt szerezhessen. Az ilyen zártkutató azzal a tudattal kéri zártkutatása megerősítését, hogy a külmértékben előforduló ásványokról, úgy fentartott mezőjére, mint esetleg bányatelkére nézve lemondott. Közöttök ennélfogva bányajogi összeütközésről, vitás kérdésről szó nem lehet.

Legfontosabb magánjogi igény támadhat közöttük a kár miatt, mely tekintetben ugyancsak az idézett 84. §. azt rendeli, hogy károsítás esetén a zártkutató úgy tartozik a külmérték tulajdososát kárpótolni, mint a bányabirtokos a földtulajdonost.

Nem ilyen egyszerű a jogeset, ha a már érvényes zártkutatásban kér valaki külmértékre adományt.

A törvény 76. §-a ugyanis úgy intézkedik, hogy bizonyos ott fentartott ásványokra a külmérték csak annyiban adományoztatik, a mennyiben ezek nem valamely adományozott telekben léteznek.

Maga a törvény tehát csupán a bányatelket mondja olyanak, melyen belől külmérték nem fektethető.

Kérdésbe tehető e szerint, hogy külmérték adományozásával meg lesz-e a zártkutató joga sértve? E tekintetben megoszlanak a vélemények. Egyik felfogás szerint a zártkutatmányban akadálytalanul lehet külmértéket fektetni*, másik vélemény szerint csak a fentartott mező érintetlen hagyásával.

Az osztrák bányahatósági joggyakorlatban mindkét nézet kifejezésre jutott.

Kétségtelen azonban, hogy azon véleményt kell helyesebbnek elfogadnunk, mely a fentartott mező fektetését biztosítani kívánja.

A zártkutatmány ugyanis legalább egy egyszerű bányamérték adományozására igényt nyújt s ez a jog a szomszédos bányatelek felkérőjével szemben első sorban érvényesül, következésképp a külmérték felkérője a zártkutató ebbeli jogát annyival inkább kell, hogy tekintetbe vegye, mert hiszen a külmérték sem adományozható korábbi jogok sérelmére.

Külmérték felkérése, illetve adományozása esetén a zártkutatót fentartott mezőjére nézve úgy kell tekinteni, mint bányabirtokost s ezzel szemben minden érvelés, mely arra céloz, hogy a kutató jogainak külmérték fektetése melletti sértetlenségét bizonyítsa, megdől.

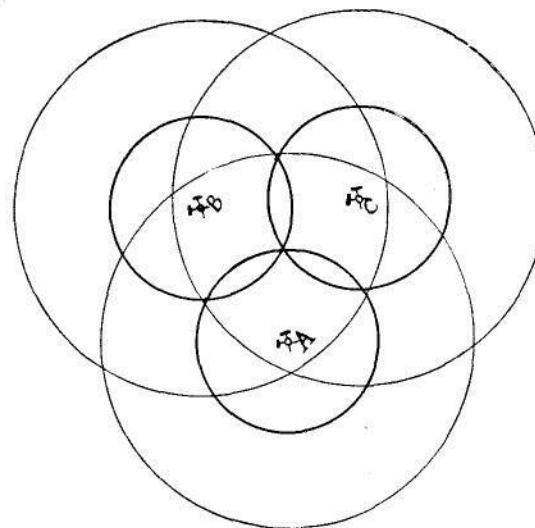
Maga a zártkutató tetszésszerint kérhet külmértékre adományt, sőt ezt másoknak is megengedheti s ez esetben a fentartott mező tekintetbe vétele nélkül lehet adományozni.

A fentiekkel megfelleltünk ama az esetre is, ha a kétféle jogosítvány iránti kérelem egyidejű. Ha a külmérték nem fedi a fentartott mezőt, vagy ha a zártkutató beleegyezését adja

* Schardinger: Sammlung von Entscheidungen in Bergbauangelegenheiten.

abba, hogy fentartott mezőjére a külmérték fektethető, az adományozásnak mi sem áll útjában, ellenesetben azonban a felkérő el lesz utasítandó.

Az előadottakhoz még csak azt kell megjegyeznünk, hogy a ki valamely külmértéki ásvány tekintetében egy nagyobb területre nézve kívánja az előjogot biztosítani, annak a zártkutatmányi köröket nem 735·8 mnyire kell egymástól bejeleníteni, illetve elhelyezni, hanem 367·9 mre, mert csak így érhető el, hogy a fentartott mezőkkel, mások a külmérték fektetésében meglegyenek akadályozva. (7. ábra.)

(7. ábra.)

20. A zártkutatmány és a bányászati engedélyek.

A bányászati jogosítványok harmadik csoportját képezik a törvény 5. §-a szerint a bányászati engedélyek, melyek a 85—97. §-okban vannak szabályozva. Ezen engedélyeknek két formája van, u. m.: a segédvájás és a megyetáró.

Ezen két bányászati engedélynek közös ismérve, hogy azok által már adományozott bányatelek, illetve bányatelkek

előnyösebb művelése, czélszerűbb üzeme czéloztatik, nevezetesen, hogy a szállítás, vízmentesítés, szellőztetés, feltárás olcsóbban, jobban, gazdaságosabban foganatosíttassék.

A bányászati engedélyek tulajdonosa a segédvájásnál lehet valamely bányabirtokos, vagy több bányabirtokos közösen és végre lehet egészen idegen vállalkozó, a megye tárnál csak az érdekelt bányabirtokosok.

Az engedélyezett bányaművek kezdetüket vehetik valamely adományozott bányatelekben, vagy bányaszabad térben, vagy pedig csak később haladnak át bányaszabad téren.

Akár készen van már az engedélyezett bányászati segédmű, akár pedig csak a jogosítvány van még megszerezve, ez a zártkutatómányok szabad fektetését nem akadályozza, mert csak az adományozott bányatelek képez e tekintetben korlátokat.

Viszont az érvényes zártkutatómány fennállása sem lehet akadály, hogy valamely bányászati engedély, tehát segédvájás, vagy megyetárá azon zártkutatómányban kezdetét vegye, vagy esetleg később azon át ne hatolhasson.

Ezen kétféle bányászati jogosítvány egymás mellett egyidejűleg fennállhat.

Sem a bányászati engedély tulajdonosa a zártkutatómányban a maga részére adományozási feltárást nem eszközölhet, illetve feltárási pontot nem választhat, sem pedig a zártkutatómányos a kutatási terén áthaladó engedély tulajdonosát a nyert ásványok birtokba vételében zártkutatómányi jogosítványa alapján nem korlátozhatja.

Valamely zártkutatómány középpontjához 4248 méternél közelebb feltárási pontot adományozás czéljából senki nem választhat, e tekintetben az engedélyek tulajdonosai sem tesznek kivételt s legkevésebbé sem lehet azt mondani, hogy az ilyen ásvány találás a fentartott mező körén véletlen leletnek minősítendő.

Ezt kizártnak kell tekinteni egyrészt a zártkutatómány, másrészt a bányászati engedélyből folyó jogosítványok alapján s ily felkérés esetén a zártkutató joggal követelhetné a maga számára az adományozást.

Tudjuk ugyanis, hogy a zártkutatómány területén idegen *kutató vájás* nem kezdhető, ennél fogva az engedély tulajdonosa, — a ki csak egy előre meghatározott bányamű létesítésére van jogosítva, — sem végezhet idegen zártkutatásban kutatási munkákat, még kevésbé lehet idegen jogosítványban leletre bukkanni.

A mi azonban azon ásványokat illeti, a melyeket a bányászati engedély tulajdonosa az idegen zártkutatómányban termelt, csak őt illethetik. A zártkutató ugyanis, mint említettük csak az általa termelt és kiszállított ásványokra nézve kérheti az értékesítési engedélyt, másrészt a törvény 191. §. b) pontja csak az adományozott telek tulajdonosával szemben ismeri e tekintetben az egyességet s ilyen engedélyeknél már az engedélyezés alkalmával megadható az esetleg találandó ásványokra az értékesítési jogosultság.

A zártkutató a bányászati engedély tulajdonosa által zártkutatómányán belül felfedezett ásványokra akadály nélkül kérhet adományt, illetve az engedélyezett müben választhatja felkért telkének feltárási pontját. Ez esetben az adományozás meg nem tagadható, ha egyebekben az 54. §. kívánalmainak eleget lehet tenni, mert a bányamű tényleges üzembe vétele a bányászati engedély segítségével, szolgalmi jog alapján könnyen eszközölhető.

A bányászati segédmű engedélyese bányaszabad térben talált ásványokra földalatti zártkutatómányt a törvény szó szerinti értelmében be nem jelenthet. Mi akadály sincsen azonban annak, hogy megválasztván zártkutatómánya jegyállás helyét, vájáspontját a földalatt válaszssa. Ez következik részint abból a föltevésből, mely miatt a földalatti zártkutatás intézménye is létesített, hogy így a külszínről kiinduló költséges is időtrábló feltárás mellőztessék, másrészt pedig abból a jelentéktelen szerepből, melyet a vájáspont a jogrendben játszik.

21. A kutatási jog szabályozása a vidéki rendszabályokban.

A vidéki rendszabályok körül az erdélyi arany kerület, az abrudbánya—verespataki és a felsőbányai a kutatásra nézve a

fentiektől eltérő rendelkezéseket tartalmaznak, melyek azonban leginkább a kutatási tér nagyságára és alakjára vonatkoznak.

A kutatás alapját itt is az általános kutatási engedély képezi, mely alól kivételt tesz a felsőbányai alapszabály, rendelvén a 2. §-ban, hogy kutatási engedély törvényszabta úton csak azon térekre kérendő, melyek eddig sem adományozva, sem szabadkutatással elfoglalva s így hivatalosan térképezve sem voltak. A bányamegye egyéb téreire *kutatási engedély nem szükséges*; kivételt tesz továbbá az aprudbánya—verespataki alapszabály 2. §-a a földalatti kutatásra, hogy t. i. azon földalatti szabadkutatásnak megerősítésére, mely az adományozott bányatelkekből reményhajtással műveltetik, nem szükséges az általános kutatási engedély kieszközlése. A kutatási jog tartamát azonban itt is a törvény 16. §-a szabályozza.

A zártkutatmányi kör sugara az erdélyi arany kerületben közép határ számára (7. §.) 134 bécsi öl, (254·1 m) a felsőbányai alapszabály szerint (3. §.) 424·8 vagy 53·1 m. Ugyanis a középhegyi átfektetett kincstári bányatelkek határain belül eső szabad téren a zártkutatmányi kör sugara 53·1 m s mélysége a lebegő vonalig terjed, míg ezen kívül a sugár 424·8 és 53·1 m-el szabadon választható s a zártkutatmány mélysége korlátlan.

Az erdélyi aranykerület (7. §.) és az aprudbánya—verespataki (1. §.) bányaalapszabályok a zártkutatásoknak azon érdekes formáit is ismerik, melyek nem vízszintes, hanem függőleges körök által vannak meghatározva. Az előbbinél kis határ számára ezen kör sugara 15 bécsi öl, az utóbbinál 12 bécsi öl és az iránytű által meghatározandó irányban terjed amannak jogosultsága 30 bécsi öltre, emennek 40 öltre.

A felsőbányai bányamegyében azon területeken, melyek szabadkutatás, vagy adományozás által elfoglaltattak tehát térképileg fel vannak véve, de felhagyás, vagy elvonás folytán szabaddá lettek, az átfektetett kincstári bányatelkeken akár belől, akár kívül esnek, földalatti zártkutatást szerezni nem lehet.

Ugyancsak a felsőbányai bányamegyében a fenntartott mező azon zártkutatmányra nézve, mely az átfektetett kincstári bányatelkek határain belül van, 53·1 m hosszú és széles négyszög

által van meghatározva, míg azon kívül a választott sugár szerint vagy ugyanez, vagy pedig a törvényben megszabott egyenközeny.

E helyütt még csak azt kell megemlítenünk, hogy az aprudbánya—verespataki szabályok minden szabadkutatónak megadják azt a jogot, hogy idegen szabadkutatási, vagy bányatelken áthatoljanak, ha ez által ezeknek művelete nem szenved.

22. Zártkutatmányok összesítése.

Említettük fentebb, hogy minden egyes zártkutatmányinak önálló vájással kell rendelkezni és hogy minden zártkutatás folytonosan üzemben tartandó. Ezen kötelezettségek szigorú keresztül vitele mellett csakis a kisebb arányú bányászat veheti hasznát a kizárólagos kutatás jogintézményének.

Mint hogy pedig a nagyobb vállalatok csak nagyobb területek biztosítása mellett keletkezhetnek, illetve állhatnak fenn, így pedig több zártkutatmány üzemben tartása indokolatlan költségeket okozhatna, a kutatási terület korlátoltságán az 1862. évi 13463. sz. a kibocsátott helytartótanácsi intézmény a zártkutatmányok összesítésének megengedésével segített.

A zártkutatmányok összesítése abban áll, hogy bányahatósági engedély alapján több zártkutatmány egyetlen kutató vájással tartható üzemben. E kutatások nem mondhatók egyesítettnek, mert jogilag önállóságokat egyenként megtartják úgy, hogy lényegileg az összesítés megengedésével az egyes kutatások folytonos üzeme van elengedve.

A rendelet 1. pontja így szól: ha a kutatandó ásványtelep több összefüggő bányatelekre nézve egy főbevéjás által czélyszerűen felnyitható, a bányakapitányság megengedheti, hogy egy vállalatnak több egymás mellett fekvő szabad kutatása egy főbevéjás által is folytonos üzemben tartathassék.

Ezen rendelet az összesítés kellékeinek, illetve lehetőségeinek minden ismervét felöleli. Az összesíthető zártkutatmányok száma korlátlan, e tekintetben természetesen a kutatandó ásványtelep figyelembe vételével, főként a kutató érdekei mérvadók.

Az összesítés főkelléke az, hogy az összesíteni kért zárt-

kutatómunkák egymás mellett legyenek. A tekintetben nincsen további rendelkezés, hogy az egyes zártkutatómunkák közvetlenül egymás mellett a sugár távolságában, vagy pedig oly szoros összefüggésben kell-e lenniök, hogy közöttük újabb zártkutató helyet ne foglalhasson.

Erre a kérdésre azzal felelhetünk, hogy a zártkutatómunkák szomszédos fekvésének az összesítés tekintetében nagyobb jelentőséget tulajdonítani nem lehet. A rendelet az összesítés által azt célozza, hogy egy főbevájással több összefüggő bányatelek legyen feltárható, a későbbi közbetelepült kutató pedig a régieknek tervezett fektetését megzavarhatja, mindazáltal annak a fenntartott mező területével felérő bányatelke az összesítés célját elérhetlenné nem teszi.

Az összesítés további feltétele az, hogy csak egy vállalat zártkutatómunkái összesíthetők. Ez a rendelkezés a zártkutatómunkai intézmény lényegéből következik. A kizárólagos kutatási jog azon természeti, vagy jogi személyt, illetve személyeket illeti, kinek, vagy kiknek nevére a zártkutatómunkai bizonyítvány szól, az összesítés pedig több összefüggő bányatelekre engedi meg egy főbevájással a feltárást. Több kutató szomszédos zártkutatómunkáinak összesítése csak úgy engedhető meg, ha azok előbb kölcsönösen közöskölközést tételnek.

Mint a rendelet 4. pontjában mondja: több szabadkutatásnak egy főbevájással való üzemben tartására adott engedély mindig csak azon időre szorítkozik, melyre az általános kutatási engedély szól.

Az előbbi módon egyesült kutatók erre való tekintettel leghelyesebben járnak el, ha összes zártkutatómunkaikat egy kutatási engedélyre iratják.

Ha az összesített zártkutatómunkák különböző lejáratú kutatási engedélyen alapulnak, ezek közül némelyek lejárat folytan töröltnak, vagy ha a zártkutatómunkák közül egyesek másra ruháztatnak, az összesítés további fennállása újból elbírálandó. Erre nézve a rendelet ugyan mit sem tartalmaz, de tekintetbe véve annak 3-ik pontját, — mely szerint minden összesítés előtt helyszíni szemle tartandó, mely alkalommal a kutatótelep egy főbevájás általi felnyitásának célszerűsége,

az általa üzemben tartott szabadkutatások számszerinti mennyisége s a zártkutató által végzendő nagyobb munkatartozás tárgyalandó, — azt kell mondanunk, hogy a zártkutatómunkákban az említettek folytán beálló változások következtében a fenti tények újból megállapítandók.

Az elidegenített zártkutatásokra nézve feléled a folytonos munkában tartási kötelezettség, míg a megmaradó többi zártkutatómunkára nézve, ha nem maradnak meg az összesítés feltételei ugyanez következik be, ha pedig az összesítés továbbra is lehetséges, újból állapítandók meg a munkában tartás feltételei.

*

Zártkutatómunkák összesítése iránti kérvény alakja:

1 K

Tekintetes m. kir. Bányakapitányság!

Az 1900 évi 1198. sz. kutatási engedélyem alapján megerősített ugyanazon évi 1199—1220. sz. 21 db. zártkutatómunkám, — melyek a 1/2 alatti térképen vannak feltüntetve, — egy az 1210. sz. zártkutatómunkában folyó kutató vájással az egész várható eredményre tekintettel célszerűen volna üzemben tartható, tisztelettel kérem, hogy a megejtendő helyszíni szemle alapján a fenti zártkutatómunkáim összesítését engedélyezni szíveskedjék.

A zártkutatómunkai bizonyítványokat csatolom.

Kelt _____

N. N.

23. A kutatási jog megszűnése.

A kutatási jog megszűnését a törvény 251. és 252. §-ai hármas okra vezetik vissza. Megszűnik ugyanis a kutatási jog ha az az idő, melyre az engedély adatott, vagy meghosszabbított eltelt, vagy ha arról a jogosított lemond, mihez az elhagyás is számítandó s végre ha annak elvesztése jogerős határozattal mondatott ki. Van azonban a megszűnésnek más esete is.

A kutatási engedélyen a végrehajtási szabályok 14. §-a szerint fel van tüntetve azon nap, a melyen az érvényét veszti. Miután pedig a zártkutatómunka osztja a kutatási engedély

sorsát, ha ez utóbbinak meghosszabbítása, vagy az előbbinek más engedélyre való átírása nem kéretett, mind a kettő érvénytelenné válik s ezen körülmény a bányahatóság kutatási könyveiben feljegyeztetik.

A mi a kutatási jogról való lemondást illeti, csak az jegyzendő meg, hogy itt egyes zártkutatmányok felhagyása is lehetséges, míg a kutatási engedély a többi zártkutatmánynyal továbbra is fennáll. A kutatási jogról való lemondás esetén az arról szóló okiratok a bányahatóságnak visszaküldendők.

A jogosítványok megszűnésének, illetve törlésének számos esetei a harmadik csoportba tartoznak.

Az általános kutatási engedély hivatalból való törlése csak azon egy esetben forog fenn, ha a külföldön lakó kutató belöldi egyént, mint meghatalmazottat a bányahatóság előtt meg nem jelöl. Az 1883. évi 10206. sz. főbányahatósági rendelet értelmében a külföldi kutató már az engedély kérése alkalmával köteles egy belföldön lakó meghatalmazottat jelölni és annak szabályszerűen kiállított és elfogadott meghatalmazását bemutatni. Ha nem így jár el három havi határidő alatt leendő pótlásra utasítatik s ennek eredménytelen eltelte esetén kutatási engedélye s az esetleg rajta levő zártkutatmányok hivatalból töröltetnek.

A törlés többi esetei közvetlenül a zártkutatmány ellen irányulnak és három okra vezethetők vissza. Törölendők azért, mert már eredetileg is érvénytelenek voltak, ez azonban csak később lett nyilvánvaló, vagy pedig mert a kutató nem felel meg a törvényben előírt kötelezettségeinek, vagy végre töröltetik adományozás miatt.

Érvénytelen a zártkutatmány, ha a kivett helyen fekszik, — kivéve a földalatti zártkutatmányt, — ha a bejelentett vezérpont határozatlansága, vagy hiánya miatt ki nem tűzhető, ha bebizonyítható, hogy a mesterséges vezérpont a bejelentés után készült, ha az általános kutatási engedély olyan kis területre szól, hogy a bejelentett zártkutatmány jegyállás és vágáspontja azon kívül fekszik, ide sorozandó aztán az az eset, ha a zártkutatmány középpontja egy régebbi kutatási körbe esik s ennek tulajdonosa amazt nem tűri.

A zártkutatóra rótt kötelezettségeket, melyek elmulasztása a törvény szavai szerint a zártkutatmány törlését vonná maga után a 174., 178., 179. és 180. §-ai írják elő s ezek a folytonos üzem és az arról szóló jelentésre vonatkoznak.

Ezen utóbbi esetek hivatalból volnának elbírálandók a gyakorlatban azonban a jog szigorú kezelése nincsen alkalmazásban s törlések e címen aligha fordulnak elő.

Valjon az előbbi csoport eseteiben a törlés hivatalból, vagy magán fél kérelmére eszközendő-e, az utóbbi mellett kell nyilatkoznunk. A zártkutatmány magánjogi igényt állapít meg és bejelentése alkalmával a szerzőképeség és az alapul szolgáló kutatási engedély bírásának elbírálásán fölül a bányahatóságra nem hárul feladat.

A mennyiben a zártkutatmány érvénytelen annak maga a kutató az oka, ennek nyomozása azonban csak valamely fél kérelmére történhetik. Ha nincsen szomszédos kutató, a zártkutatmány az adományozás szempontjából közömbössé lett, ha pedig van szomszédos kutató, úgy az saját érdekeinek ellenőrzése miatt sokkal jobban fog a szomszédja zártkutatmányára ügyelni, mint a hogy ezt a hatóság tehetné.

Az adományozás esetén való zártkutatmány törlésről külön kell beszélnünk.

24. A zártkutatmány törlése adomány esetén.

A zártkutatmány végcélja bányatelek szerzése. Ha tehát a kutatás kellő eredménnyel járt a végrehajtási utasítás 50. §-ához képest a zártkutatmány törölendő, mert az az adományozás folytán magától elenyészett.

Miután pedig a zártkutatmány lényegét annak jegyállás, vagyis középpontja dönti el, meg kell itt különböztetnünk azt a két esetet ha 1. a zártkutatmány középpontja az adományozott telekre beléiesik, s 2. ha azon kívül marad.

Az adományra kért feltárás lehet a bejelentett zártkutatmány vágáspontja, de lehet más kutató vágás feltárása is, mivel a zártkutató erre tetszése szerint jogosult. Mint az már fentebb is említve volt a zártkutatmány jogvédelme nem a kutató vá-

jásza, hanem a zártkutatómánya középpontjára irányul, miből folyólag a zártkutatómánya további fenn vagy fenn nem állásának kérdését a középpont dönti el.

Ha tehát a zártkutatómánya középpontja a felkért bányatelekbe beleesik, az a végrehajtási utasítás értelmében fenn nem állhat. De ha a zártkutatómánya középpontja az adományozott telken kívül esik, annak sorsán az adományozás mit sem változtat és továbbra is fennállónak tekintendő, még akkor is ha annak vájásponkjában történt a feltárás.

A végrehajtási utasítás rendelkezésével ellentétben van olyan vélemény* is, mely az adományozás alapjául szolgáló zártkutatómányt érvényben hagyandónak tartja, ha az adomány azt kisebb nagyobb részben fedetlenül hagyja, akár a bányatelekbe esik a kutató vájás, akár azon kívül marad.

A vájáspontnak e tekintetben való lényegtelenységét már érintettük. Azt sem kell figyelmen kívül hagyni, hogy a zártkutatómánya egész területe az adományozás tekintetéből minden részletében egyformán nem mindig érvényesülhet, mindazáltal a zártkutatómánya föltétlen törlését, — ha annak középpontja az adományozott bányatelekbe esik. — nem lehet mindig a méltányossággal is összeegyeztetni.

Vegyük csak pl. azt a legszembetűnőbb esetet, a mikor a kutatás kőolajra irányul, a melynél akkora szabad terület, hol egy fúrólukat le lehet mélyíteni sokszor nagy értéket képvisel. Ilyen eseteknél az adományos, ha attól kell tartani, hogy mellette bányaszabad tér keletkezik, a fektetéssel egyideűleg megfelelő új zártkutatómányokat kénytelen bejelenteni, ha azonban az ő zártkutatómányai mellett már szomszédosak is vannak, az ővének törlése után nagyobb területre nézve elveszítette kutatási kizárólagos jogát.

Kétségtelen, hogy bonyolult kutatási jogrendszerünkben ennek a kérdésnek méltányos eldöntése nem könnyű feladat.

Igaz ugyan, hogy mint Wahlner mondja a zártkutatómánya csak egy vájást illetve pontot védelmez, mely körül a fenntartott mezőre adományt csak a kutató nyerhet s ha ennek lehe-

* Dr. Fehér Manó: Az adományozás alapjául szolgáló zártkutatómánya törléséről. »B. és K. L.« 1894. évf.

tősége már fenn nem forog, ott zártkutatómányról szólni többé nem lehet.

A kizárólagos kutatás jogintézményének lényegileg más pozitív célja nincs, minthogy védje a bányatulajdonszerzés ezen első lépését és a mennyiben adományozásnál azt az egész területet a kutató igénybe venni nem akarja, azt elhagyhatja. Ettől az elvtől az osztrák bányatörvény messze eltért és a zártkutatók jogosítványait mértani figurák helyes megoldásától tette függővé.

Ebből most már a fent említett esetre az következik, hogy ha az egyik kutató zártkutatómányai adományozás folytán töröltetnek, mert a törvény betűje szerint ott már tényleg nincsen zártkutatómánya, ugyanakkor a szomszédos kutatónak olyan jogok jutnak, a melyeket az a törlés nélkül nem élvezhetett volna.

A zártkutatómányok adományozás esetén való törlésének még egy egészen sajátos esetéről kell itt említést tennünk.

Mint tudjuk, az általános bányatörvény egy ugyanazon helyen csak egyféle bányatelek ismer, illetve bármire történt az adományozás, minden a telekben található ásvány az adományost illeti. Ha tehát az ásványszénre kutató feltáráshoz jut és adományt kér, a felkért bányatelekben levő zártkutatómányok az országbirói értekezlet hatályossági területén egyszerűen kitöröltetnek.

Törlendő még a zártkutatómánya adományozás esetében akkor, ha annak bejelentése a felkérvény beérkezésével egyideű és kiderül, hogy annak középpontja az adományozandó telekbe esik.

25. A zártkutatómánya illetéke.

Ha figyelembe vesszük, hogy a kizárólagos kutatás rendszere milyen előjogokat biztosít a kutatónak el kell ismernünk annak jogosságát, hogy a bányügyi igazgatás költségeihez első sorban azok járúlnak. a kik azt szükségessé teszik. De e felügyeleti illeték fizetésének azon jelentősége sem tagadható, hogy a nem komoly vállalkozókat a hegyzárlatban korlátozza.

A zártkutatómányi felügyeleti illetékre vonatkozólag az 1885.

évi XIV. t.-cz. és az ehhez kibocsátott végrehajtási és újabb rendeletek intézkednek.

Az 1875. évi XXVII. t.-cz. 12. §-a a zártkutatómányi díjokat az azok kezelésére vonatkozó addigi gyakorlattal érvényben hagyta, tehát azok közadók módjaira voltak fizetendők, illetve behajtandók.

Miután azonban behajthatatlanság címén így az érvényesen fennálló zártkutatómányok után esedekes illetékek nagy összege volt törlendő, a fent említett törvénycikk e tekintetben gyökeres változtatást akart tenni a nélkül azonban, hogy ez által célját tényleg elérte volna.

A törvény 3. §-a ugyanis azt rendeli, hogy a felügyeleti illeték a bányakapitányságok által megjelölendő kir. adóhivataloknál rovandó le, még pedig:

a) a zártkutatómány bejelentése alkalmával azon időszakra, melyre a zártkutatómány alapjául szolgáló kutatási engedély érvénye még kiterjed;

b) a kutatási engedély meghosszabbítása alkalmával egy egész évre.

Az 1885. évi 32529. sz. a. kibocsátott végrehajtási utasítás a törvény fenti rendelkezésére azt mondja, hogy az elfogadott zártkutatómányra a folyamodónak a felügyeleti illeték összegéről utalványt küld a bányahatóság s annak keltétől számított 30 nap alatt az illeték befizetése a bányahatóság előtt igazolandó.

Tekintetbe véve azt, hogy a helytelen bejelentés esetleg ismételt pótlásra is visszaadatik s ehhez még 30 napi haladék engedtetik, a kutató már két hónapig is jogelsőséget élvezhet a nélkül, hogy vállalkozása komoly lenne.

Az 1886. évi 58069. sz. főbányahatósági rendelet a törvényen azt a lényeges változtatást tette, hogy a felügyeleti illeték az illető bányahatóságnál is fizethető, de a befizetésre így is megadta a 30 napi határidőt.

Rendes körülmények közt többnyire minden komoly kutató már a bejelentés, vagy a meghosszabbítás kérése alkalmával, vagy a kitűzött 30 nap alatt a bányahatóságnál fizeti le a felügyeleti illetékét és miután a törvény azt rendeli, hogy az illeték a bejelentés alkalmával fizetendő, vagy a végrehajtási ren-

delet ilyen értelmű újabb módosításával a kutatási szédelgők jó formán ki volnának rekeszthetők.

A felügyeleti illeték összege minden egyes zártkutatómány után évi 8 koronában van megszabva, ha azonban a zártkutatómányok a kutatási engedéllyel nem egy időben lettek megerősítve, úgy évnegyedenkénti idő arányában 6, 4 illetve 2 korona fizetendő.

A felsőbányai bányamegyében a kincstári bányatelkek határain belül a lebegő vonalon felül levő területre bejelentett zártkutatómányok után felügyeleti illeték nem jár, minthogy ezen terület részint a kincstárra részint a felsőbányai bányamegyére kivetett mérték illeték által már meg van adóztatva. Ez az intézkedés a zártkutatómányi felügyeleti illeték természetével ellentétben áll.

Az erdélyi régi aranykerületben, az abrudbánya—verespataki bányamegyében és a felsőbányai bányamegyének a kincstári bányatelkek határain kívül fekvő területén divó kisebb méretű zártkutatómányok után — a törvény 2. §-a értelmében — az említett illetéknek negyed része fizetendő.

Kiemelendő még itt a törvény 3. §-a, mely szerint a zártkutatómány után fizetendő felügyeleti illeték elengedésének vagy leszállításának helye nincsen, sőt a végrehajtási rendelet értelmében bármiként szűnjék meg idő előtt egy megerősített zártkutatómány érvénye az előre befizetett felügyeleti illeték sem egészen, sem részben vissza nem fizetetik.

A zártkutatómányok átruházásának szabályozásával az 1886. évi 58069. és az 1903. évi 16207. sz. a. kelt miniszteri rendeletek a felügyeleti illetékre nézve a következőket rendelik.

Egyideűleg kiadandó új kutatási engedély mellett történt átirásnál az addig alapul szolgált kutatási engedély és az ujon kiállított kutatási engedély lejáró napjai közt levő időszakra a felügyeleti illeték a szabályszerű eljárás mellett lefizetendő.

Ha a zártkutatómányokkal a kutatási engedély is másra ruházott, a netalán visszamaradó zártkutatásokra új kutatási engedély kérendő s a felügyeleti illeték az előbbi módon megfizetendő.

Ha az átirás rövidebb lejárató kutatási engedélyre történik, a lejárató idő különbözeti illeték többlet visszatérítésének helye nincs.

TARTALOM JEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	3
1. A kutatásról általában	5
2. A kutatási engedélyek halmozása	9
3. A kutatási engedély meghosszabbítása	11
4. Kivett helyek	13
5. A kutatási engedélyben gyökerező jogok	14
6. A kutatásban termelt ásványok	17
7. A zártkutatmány	19
8. Földalatti zártkutatmány	24
9. A kutatási jel elmozdítása	28
10. Közös zártkutatmány	29
11. A fenntartott mező	31
12. A csonka, vagy részben ideális fenntartott mező	33
13. A zártkutatmány átirása	37
14. A kutatási engedély halmozása a zártkutatmány szempontjából	40
15. Az ásvány szén kutatása	42
16. A kutatási munkálatok folytonossága	44
17. A kutató szolgalmi joga	46
18. A zártkutatmány jogi természete	48
19. A zártkutatmány és a külmérték	51
20. A zártkutatmány és a bányászati engedélyek	53
21. A kutatási jog szabályozása a vidéki rendszabályokban	55
22. A zártkutatmányok összesítése	57
23. A kutatási jog megszűnése	59
24. A zártkutatmány törlése adományozás esetén	61
25. A zártkutatmány illetéke	63